

ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

1881

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΦΡ. 6.—ΔΕΔΕΜ. ΦΡ. 8

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΑΔΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γραφείον της Έστιας: Όδου Σαβίου, 6.

1881

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑνδέκατος Ἐπιτομή ἰστορίας ἑν' ἡμέρας, σφ. 10, ἐν τῇ ἰστορίᾳ σφ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σφ. 20. - Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦσι ἀπὸ 1 ἰανουαρίου τούτου ἔτους καὶ εἰς τὴν ἰστορίαν - Ἰνστιτούτου τῆς Διευθύνσεως Ὁδῆς Στουδίου, 6 8 Φεβρουαρίου 1881

Ἐκ τοῦ ἔργου ἐν Λειψίᾳ ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ διδάκτορος κ. Schlemann περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἐγκαίρως ἐμνημόνευσεν ἡ Ἡστία, ἀποσπόμεν ἡν κατωτέρω ἐκτενῆ καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν αὐτοβιογραφίαν τοῦ διασημοῦ ἀρχαιολογοῦ, ἣν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, πιστεύομεν, θέλουσι διεξέλθαι οἱ ἀναγνώσται τῆς Ἡστίας, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ λεπτομερεῖς καὶ λίαν περιέργους περιπέτειας τοῦ βίου τοῦ ἑρευνητοῦ τῆς Τροίας καὶ τῶν Μυκηθῶν, καὶ ἣν εἴτι μᾶλλον τερπνὴν καθίσταται ἢ χάρις καὶ ἡ ἀφέλιξις τῆς διηγήσεως.
Τὸ πολυτελέστατον τοῦτο σύγγραμμα ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ ἐν Λειψίᾳ γνωστοῦ ἐκδότου F. A. Brockhaus, εἰρίσταται δὲ παρὰ τῆς κ. Βίλμπεργκ καὶ τιμᾶται δραχμῶν 75.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΣΑΙΕΜΑΝ

Αὐτοβιογραφία.

Ἀρχόμενος τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ βίου μου, προλέγω ὅτι δὲν πράττω τοῦτο ἐκ ματαιοδοξίας ὀρμώμενος, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως καταδείξω ὅτι ἔπασαι αἱ ἐργασίαι τῆς θηλικιότητος ἡλικίας μου εἶχον ὡς ἀφορμὴν καὶ ἦσαν ἀναγκαῖα συνέπεια τῶν ἐντυπώσεων τῆς παιδικῆς. Ἡ δὲ καὶ καὶ τὸ πτόον, ἵνα εἴπω οὕτως, ἄτινα εἰργάσθησαν διὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας καὶ τοὺς τάφους τῶν βασιλέων τῶν Μυκηθῶν, ἐσφυρηλατήθησαν καὶ ὀξύνθησαν ἐν τοῖς μικροῖς γερμανικοῖς χωρίοις, ἐν οἷς διήγαγον ἑπτὰ ἔτη τῆς πρώτης μου νεανικῆς ἡλικίας. Δὲν μοὶ φαίνεται δὲ καὶ ἄσκοπον νὰ διηγηθῶ πῶς ἀπέκτησα τὰ μέσα, δι' ἃ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἤδη τοῦ βίου μου ἠδυνήθη νὰ διεξάγω τὰ μεγάλα σχέδια, ἄτινα ὡς μικρὸς πτωχὸς παῖς διεχάραζα ἐν τῇ δικνοίᾳ μου. Ἐπιβίβω μάλιστα ὅτι τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν διεῖθεσα τὰ μέγα ταῦτα, θέλουσιν ἐπιτηθεῖν ὑπὸ πάντων, καὶ ὅτι καὶ ἡ ἱστορία τοῦ βίου μου θέλει συντελέσει πῶς εἰς τὸ μέλλον, ὅπως διαδόσθῃ εἰς τοὺς λογίους ὅλων τῶν ἐθνῶν τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς μεγάλας ἐκείνας καὶ λαμπρὰς προσπαθείας, αἵτινες, ὅπως μετ' ἐπιφύλαξιν ἐν μέσῳ τῶν ποικίλων καὶ σκληρῶν δοκιμασιῶν, οὕτως θέλουσιν εὐφρανέαι καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἡμερῶν μου.

Ἐγεννήθη ἐν τῇ 6 ἰανουαρίου 1822 ἐν τῷ πολυλίῳ Νέα-Βουκὸβη τοῦ Σχουερίνου Μεκλεμβούργου, ἐνθα ὁ πατήρ μου Ἐρνέστος Σχλίσμαν ἦτο διαμαρτυρούμενος ἰεροκλήουξ, καὶ ὁπόθεν ἐκλήθη κατὰ τὸ ἔτος 1823 ἐπίσης ὡς ἰεροκλήουξ εἰς Ἀγκερσγάγεν, χωρίον ἀνήκον εἰς τὸ αὐτὸ δουκάτον, κείμενον δὲ μετὰ τῶν Waren καὶ Penzlin. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ διήγαγον τὰ ἐπόμενα 8

ἔτη, καθ' ἃ ἡ ἔμφοτος κλίσις μου πρὸς τὰ μυστηριώδη καὶ θαυμαστά ἀνεφλέχθη εἰς ἀλλήλας πάθος ἕνεκα τῶν ὑπερφυῶν πραγμάτων, ἄτινα περιεῖχε τὸ χωρίον ἐκεῖνο. Διότι ἐλέγετο, ὅτι ἐν τῷ κήπῳ τῆς οἰκίας μας «ἐπλανᾶτο» τὸ πνεῦμα τοῦ προκατόχου τοῦ πατρὸς μου, τοῦ ἱερέως τῆς Ρουσσδόρφης, καὶ ὅτι ἀπὸ μικρὸν τι ἔλος, ἀκριβοῦς ἔπισθεν τοῦ κήπου τούτου εὐρισκόμενον, ἀνήρκετο περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ φάντασμα γυναικὸς κρηθένου φερομένης ἀργυροῦν φάλλον. Πλὴν τούτων, περὶ τὸ χωρίον εὐρισκτο λόφος τις μικρὸς, κυκλοβύσιος ὑπὸ τάφῳ, ἴσως προϊστορικῆς ἐποχῆς ἐκ τῶν καλουμένων οὐνικῶν τάφῳ, ἐν ᾧ γηραιὸς ληστὴς ἱππότης εἶχε θάψει κατὰ τὴν παράδοσιν τὸ ἀγαπητὸν αὐτοῦ παιδίον ἐν χρυσῷ λίανῳ, καὶ μυθώδεις θησαυροὶ πικρῶς ἐνεκλείοντο παρὰ τὰ εἰρηστικὰ παλαιῶν τινοῦ στοργῆς πύργου ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἰδιοκλήτου τοῦ κτήματος. Τότε δὲ σταθερὰ ἦτον ἡ πίστις μου ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεως ὅλων τούτων τῶν θησαυρῶν, ὥστε ὁπότις ἤκουον τὴν πατέρα μου παραπονούμενον διὰ τὰς χρηματικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας, ἠρώτων αὐτὸν μετ' ἀπορίας διατὶ δὲν ἐλάμβανε τὴν ἀργυρῶν φάλλον, ἢ δὲν ἀνέσκαπτε πρὸς εὐρεσιν τοῦ λίανου, ἵνα κατασταθῇ πλούσιος. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος πύργος μεσαιωνικὸς ὑπῆρχεν ἐν Ἀγκερσγάγεν. Εἶχε δὲ οὕτως, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁδοῦς κρυφίας ἐντὸς τῶν ἐξ πύργου ἰσχυρῶν αὐτοῦ τοίχων καὶ ὑπόγειον ὁδὸν, μήκους ἐνὸς πλήρους γερμανικοῦ μιλίου, ἐκβάλλουσαν παρὰ τῷ Breck εἰς τὸν πυθμῆνα τῆς βυθιῆς θαλάσσης. Ἐνταῦθα περιεφέροντο πλῆθος φασμάτων τρομερῶν, μετὰ εἰγους δ' ἐμύλλον ὅλοι οἱ χωρικοὶ περὶ τῶν φορικῶν τούτων πραγμάτων. Ὁ πύργος οὗτος κατὰ τὴν παράδοσιν κατακλήθη ποτὲ ὑπὸ τινος ἱππότητος ληστοῦ Henning von Holstein καλουμένου, ὅστις κληθεῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ Henning Bradenkir, εἶχεν ἐνσπείρει ἀπανταχοῦ τὸν φόβον, διότι ἐλήσταις καὶ ἐλεηλάται ἐνθα ἠδύνατο. Ἐνεκα τούτου παρωργίσθη ποτὲ οὐα ὀλίγον, ὅταν ὁ δούξ τοῦ Μεκλεμβούργου ἔδωκε διαβατήριον εἰς ἐμπορὸν τινα, ὅστις ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πύργου του, καὶ οὕτως ὑπερήσπισεν αὐτὸν κατὰ τῆς βιαιῆς τοῦ ἱππότητος ἐπιθέσεως. Ὅπως δὲ ὁ ληστὴς ἐκδικηθῆ διὰ τούτο τὸν δούκα, προσεκάλεσεν αὐτὸν ὑποκριτικῶς εἰς συμπόσιον ἐν τῷ πύργῳ του. Ὁ δούξ ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ κατὰ τὴν ὁρισμένην

ἡμέραν, συνοδευόμενος ὑπὸ μεγάλης ἀκολουθίας, ἐπορεύετο τὴν πρὸς τὸν πύργον ὁδόν. Ἄλλ' ὁ βουκόλος τοῦ ἱππότου, ὅστις ἐμαθεῖ ὅτι σκοπὸς τοῦ κυρίου του ἦτο νὰ φονεύσῃ τὸν δοῦκα, ἐκρύβθη ὑπὸ τινα θάμνον παρὰ τῆ ὁδοῦ, ὅπισθεν λόφου τινὸς κειμένου περὶ τὸ τέταρτον τοῦ μιλίου μακρὰν τῆς οἰκίας μας, καὶ περιμένει τὸν δοῦκα, ἀνεκάλυψεν αὐτῷ τὴν προδοτικὴν πρόθεσιν τοῦ Ηοπιπίν, οὕτω δὲ ὁ δοῦξ ἐπέστρεψε πάραυτα. Ἴσως δ' ἐκ τούτου τοῦ γεγονότος ὠνομάσθη καὶ ὁ λόφος «λόφος τῆς προσδοκίας». Ἐν τούτοις ὁ ἱππότης ἀνακαλύψας ὅτι ὁ βουκόλος κατέστρεψε τὰ σχέδιά του, διέταξεν ὅπως ἐψήσωσιν αὐτὸν βραδέως, ζῶντα, ἐν σιδηρῷ τηγάνῳ, ὁ δὲ ἴδιος κατὰ τὴν στιγμὴν τῶν ὀδυνῶν καὶ τῆς ἀγωνίας, προσθέτει ἢ παραδόσεις, σκληρῶς ἐλάττωσε τὸν δυστυχῆ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. Ἄλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἤλθεν ὁ δοῦξ, φέρων καὶ τάγμα στρατιωτῶν καὶ ἐπολιόρκησε τὸν πύργον καὶ προσέβαλεν ἰσχυρῶς· ὅταν δὲ ὁ ἱππότης Ηοπιπίν εἶδεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ σωθῇ, συνεφόρησεν ἐν τινι μεγάλῳ κιβωτίῳ ἅπαντας τοὺς ἠσασυροὺς αὐτοῦ, καὶ κρύψας αὐτοὺς ἐγγὺς παρὰ τῷ πύργῳ ἐντὸς τοῦ κήπου, νύτοκτόνησε. Σειρὰ λίθων πλατῶν ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ χωρίου κειμένων, κατεδείκνυε τὸν τάφον τοῦ κακούργου, ἐν ᾧ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ ποὺς, ὁ φέρων μέλαιναν περιχνημίδα, ἀδιακόπως ἐπὶ αἰῶνας ὄλους ἠΐξανε ἐξερχόμενος ἐξω τοῦ μνημείου. Καὶ ὁ νεοκρότος δὲ Ρραυγε καὶ ὁ νεοκρότης Wöllert ὤμνουν εἰς τὴν ψυχὴν των καὶ εἰς τὴν πίστιν των, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι ὡς παῖδες ἔκοψαν τὸ σκέλος καὶ διὰ τοῦ ὄσπου τούτου ἐβρίβαν ἀπίδια ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ὅτι τὸ σκέλος αἴφνης κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐπαύσατο ἀξάνόμενον. Πάντα ταῦτα, ὡς εἶδος, ἐπίστευον ἀγῶν ἐν τῇ παιδικῇ ἀπλότητι, καὶ παρεκάλουν μάλιστα τὸν πατέρα ν' ἀνοίξῃ αὐτὸς τὸ μνημεῖον, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐμὲ τούτο, ὅπως βεβαιωθῶμεν διὰ τίνος αἰτίας ἐπαύσατο τὸ σκέλος ἀξάνόμενον.

Μεγίστην ἐπίσης ἐντύπωσιν προῤῥξένησεν εἰς τὴν εὐαίσθητον φαντασίαν μου ἀνάγλυφόν τι ἐξ ἀργίλλου, κείμενον ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τοίχων τοῦ πύργου, παριστῶν ἄνδρα, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸ ὁμοίωμα τοῦ Ηοπιπίν Bradenkiri. Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου οὐδὲν χρώμα προσεκολλᾶτο, ἐλέγετο δὲ ὅτι ἦτο κεκαλυμμένον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ βοσκου, τὸ ὅποιον ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξαλειφθῇ. Ἐστία τις ἐκτισμένη ἐν τῇ αἰθούσῃ εἰδεικνύετο ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐψήθη ὁ βουκόλος. Καί τοι δὲ ἠγωνίσθησαν τὰ μέγιστα ὅπως ἐξαλειψῶσι τὰ ἴχνη τῆς φρικώδους ταύτης ἐστίας, ταῦτα μένουσι πάντοτε ὀρατὰ, ἐνταῦθα δὲ ἐφάνη καὶ σημαῖόν τι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδέποτε θέλει λησμονηθῆ ἢ διαβολικῆ αὐτῆ πράξης. Καὶ εἰς ἄλλον δὲ τινα μῦθον ἔδωσα πίστιν τότε, τούτεστιν εἰς τὸν μῦθον κατ' ἂν ὁ κύ-

ριας Φον-Κούντλαχ, κτήτωρ τοῦ παρακειμένου κτήματος Ρουμσχάγεν, ἀνασκάπτων λόφον τινα παρὰ τῆ ἐκκλησίᾳ, εὗρεν ἐν αὐτῷ μεγάλους ξυλίνους πίθους περιέχοντας κάλλιπτον παλαιὸν ῥωμαϊκὸν ζῦθον.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἦτο οὔτε φιλολόγος οὔτε ἀρχαιολόγος· ἔτρεφεν ὅμως μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιότητος. Συχνάκις δὲ μοὶ διηγείτο περὶ τῆς τραγικῆς καταστροφῆς τῆς Ἡρακλείας καὶ Πομπηίας, καὶ ἐθεώρει ὡς εὐτυχῆ τὸν ἔχοντα τὰ μέσα καὶ τὸν χρόνον ὅπως ἐπισκεθῆ τὰς εἰς τὰς χώρας ταύτας γενομένας ἀνασκαφάς. Πολλάκις ἐπίσης μοὶ διηγείτο, ἐνῶ ἐγὼ ἀπεθάλυμαζον, τὰς πράξεις τῶν ὀμηρικῶν ἡρώων καὶ τὰ συμβάντα τοῦ τρωικοῦ πολέμου, πάντοτε δὲ μὲ εὕρισκεν ἐνθερμον ὑπερασπιστὴν τῶν Τρώων. Ἐνεκα τούτου μετὰ μεγάλην θλίψωσιν ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον κατεστράφη ἡ Τροία, ὥστε οὔτε ἴχνος αὐτῆς κατελείφθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Ὅταν ὅμως ὁ πατήρ μου μοὶ ἐθέρησε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων (ἐν ἔτει 1829 ὅτε ἤμην ὀκταετής τὴν ἡλικίαν) τὴν «ἱεραρχίαν ἱστορίαν» τοῦ Γεωργίου Πιέρρερ, καὶ παρεθήρησα ἐν αὐτῇ τὴν εἰκόνα τῆς πυρπολουμένης Τροίας μετὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς τειχῶν καὶ τῆς Σκαιῆς πόλεως, καὶ εἶδον τὸν φεύγοντα Λινεῖαν φέροντα ἐπ' ὤμων τὸν πατέρα Ἀγγίσην, καὶ συγχρόνως κρατοῦντα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν μικρὸν Ἀσκάνιον, πλήρης χαρᾶς ἐφώνησε τότε «ἐπιπληθῆς πάτερ, ὁ Πιέρρερ εἶδε τὴν Τροίαν, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὴν ἀπεικονίσῃ». «Καιδὶ μου,» μοὶ εἶπε τότε ὁ πατήρ ἢ εἰκὼν εἶνε πλαστὴ διὰ τῆς φαντασίας». Τότε τὸν ἠρώτησα ἂν πραγματικῶς τὰ τεῖχη τῆς Τροίας ἦσαν τόσον μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ὅσον ἀπεικονίζοντο ἐν τῇ εἰκόνι, αὐτίς δ' ἀπήντησε καταφατικῶς. «Ἐὰν λοιπὸν,» εἶπον τότε εἰς τὸν πατέρα, «εἶχε ποτὲ ἡ Τροία τοιαῦτα τεῖχη, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ κατεστράφησαν ἐντελῶς, ἀλλ' ἴσως εἶνε κεκρυμμένα ὑπὸ τὴν κόνιν καὶ τὸ χῶμα ἔνεκα τοῦ πολλοῦ χρόνου, ὅστις περῆθη». Ὁ πατήρ μου ὑπεστήριξε τὸ ἐναντίον, ἐνῶ ἐγὼ ἔμενον σταθερὸς εἰς τὴν ἐμὴν ἰδέαν, μέχρις οὗ συμφωνήσαμεν ὅτι ἔπρεπε ἐγὼ βραδύτερον ν' ἀνασκάψω τὴν Τροίαν.

Τοῦ ἔχοντος περισσεύμα ἐν τῇ καρδίᾳ εἶτε χαρᾶς εἶτε λύπης λαλεῖ τὸ στόμα, καὶ μάλιστα τὸ παιδικὸν ἔνεκα τούτου οὐδὲν ἄλλο διηγούμεν εἰς τοὺς συμπαίτοράς μου ἢ περὶ τῆς Τροίας καὶ τῶν μυστηριωδῶν καὶ θαυμασίων πραγμάτων, ἅτινα ἄφθονα περιεῖχε τὸ χωρίον μας. Οὗτοι δὲ πάντες ἐγέλων ἐπὶ ταῖς ἐμαῖς διηγήσεσι, πλὴν δύο μικρῶν κορασίων, τῆς Λουίζης καὶ Μίννας Μάιγκε, θυγατέρων τοῦ ἐκμισθιωτοῦ κτήματος τινος ἐν Ζαίτην, χωρίῳ ἀπέχοντι περὶ τὸ τέταρτον μιλίου τοῦ Ἀγκερσχάγεν. Τὰ δύο ταῦτα κοράσια, ὧν τὸ μὲν ἦτο ἐξετέρας, τὸ δὲ εἶχε

τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, οὐδέως ἐσκόπων νὰ με χλευάζωσιν· ἀπ' ἐναντίας ἤνοιγον τὰ ὦτά των καὶ μετὰ τεταμένης προσοχῆς ἤκουον τὰς παραδόξους διηγήσεις μου. Ἴδιως δὲ ἡ Μίννα ἐφάνετο ὅτι μὲ ἐνόει καλλίτερον, διὲ ἐκουσίως καὶ μετὰ ζήλου ἠσπάζετο ὅλα τὰ τολημῆρα περὶ τοῦ μέλλοντος σχεδία μου. Οὕτω προσέκυψε συμπάθειαν θερμὴν ἐκατέρωθεν, καὶ πάραυτα ἐν παιδικῇ ἀπλότητι ἠραβωνίσθησαν, ὁμολογῆσαντες ἀμοιβαίως αἰωνίαν ἀγάπην καὶ πίστιν. Κατὰ τὴν χειμῶνα τοῦ 1829—30 ἤνουσεν ἡμᾶς ἡ διδασκαλία τοῦ χοροῦ, ἢ γινόμενη κατ' ἐναλλαγὴν, ὅτε μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς μικρᾶς μου νύμφης, ὅτε δὲ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἢ ἐν τῷ φαντασματώδῳ πύργῳ, ὅστις κατοικεῖτο τότε ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ τοῦ κτήματος τούτου ἤeldt, καὶ ἐν τῷ ἀδιακόπως καὶ μετὰ ζωνηροῦ ἐνδιαφέροντος ἐθεώμεθα τὸ αἵματηρὸν ἀνάγλυφον τοῦ Ηοπιπίν, τὰ ἄθλια ἴχνη τῆς φρικώδους ἐστίας, τὰς μυτιακὰς ὀδύς ἐντὸς τῶν τειχῶν καὶ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ὑπόγειον ὁδόν. Ἐὰν δὲ ἡ διδασκαλία ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ μας, ἐπορεύεμεθα εἰς τὸ πρὸ τῆς θύρας μας νεκροταφείον ὅπως ἴδωμεν μὴ ἠΐξουσε καὶ πάλιν ὑπὲρ τὸ ἔδαφος ὁ ποὺς τοῦ Ηοπιπίν, ἢ μετὰ βαθείας ἐκπλήξεως ἐθεωροῦμεν τὰ παλαιὰ βιβλία τῆς ἐκκλησίας, ἅτινα ἐγράφθησαν διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Ἰωάννου Χριστιανοῦ καὶ τοῦ Ἰωδοφορίδου Ἡερικούου φῶν Σχρέδερ, οἵτινες ὑπερῆξαν οἱ προκάτοχοι τοῦ πατρὸς μου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1709—99. Ἰδιάζον ἠεληγοῦσαν εἶχον δι' ἡμᾶς αἱ παλαιαὶ ἀναγραφὰι τῶν γεννήσεων, τῶν γάμων καὶ τῶν θανάτων. Ἐνίοτε ἐπισκεπτόμεθα καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ νεωτέρου ἱερέως, ἢ τις εἶχε τότε ἡλικίαν ὀγδοήκοντα καὶ τεσσαρῶν ἐτῶν, καὶ κατόκει παρὰ τῇ οἰκίᾳ μας, καὶ ἠρωτῶμεν αὐτὴν περὶ τοῦ παρελθόντος τοῦ χωρίου, ἢ ἐπεξεργαζόμεθα περιέργως τὰς εἰκόνας τῶν προγόνων τῆς. Ἐκ τούτων δὲ μία, ἢ εἰκὼν τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1795 ἀποθανούσης μητρὸς τῆς, Ὀλγάρθρας Χριστίνας, εἶλκεν ἡμᾶς περισσότερον, τὸ μὲν διότι ἐφαίνετο ὡς ἀριστοῦργημα τέχνης, τῷ δὲ διότι ὁμοιάζε πως τῇ Μίννᾳ.

Οὐχὶ σπανίως ἐπεταπειτόμεθα καὶ τὴν ῥάπτην τοῦ χωρίου Wöllert, ἄνθρωπον μονόφθαλμον καὶ μονόπουν, προσεπικληθέντα, «Ἡέτρην τὸν πηδῶντα». Οὗτος ἦτο ἄνθρωπος ἐντελῶς ἀπαίδευτος, εἶχεν ὅμως τοιαύτην ἀξιοθαύμαστον νημίαν, ὥστε, ὁσάκις ἤκουε τὸν πατέρα μου ἀπὸ τοῦ ἔμβονος κηρύττοντα, ἠδύνατο κατόπιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν λόγον λέξιν πρὸς λέξιν. Οὗτος λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐὰν ἐτύγχανε παιδεύσεως γυμνασιακῆς καὶ πανεπιστημιακῆς, ἀναμφιβόλως θὰ ἐγένετο εἰς τῶν ἐπιστημοτέρων λογίων, ἦτο πλήρης εὐφυῶν ἀπαισιότητων, καὶ τὰ μάλιστα διήγειρε τὴν περιέργειαν ἡμῶν διὰ τῶν ἀνεξάντλητων αὐτοῦ ἀνεκδότων, ἅτινα διηγείτο καὶ διὰ θαυμασίας ρητορικῆς ἐπιτηδεύσεως. Ἐν-

ταῦθα, χάριν παραδείγματος, διηγούμεαι ἐν ἐκτῶν ἀνεκδότων ἐκείνων: «Ὅτι δηλ. ἠθέλησέ ποτε νὰ μάλῃ ποῦ διευθύνοντα κατὰ τὸν χειμῶνα οἱ πελαργοὶ· διὰ, ὅταν ἀκόμη εἶχε ὁ προκάτοχος τοῦ πατρὸς μου, συλλαβῶν τὸν πελαργόν, ὅστις συνήθως ἐκτίζε τὴν φολεὶν του ἐπὶ τῆς στέγης τῆς ἀποθήκης μας, προσέλασεν ἐπὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τεμάχιον περιγυμνήσε, ἐφ' οὗ κατ' ἀπαίτησιν του ἐγράφεν ὁ νεοκρότος, ὅτι αὐτὸς τε ὁ Wöllert, ὁ ῥάπτης τοῦ χωρίου Ἀγκερσχάγεν ἐν Μεκλεμβούργῳ—Σχουερίνῳ, καὶ ὁ νεοκρότης, παρακαλοῦσι τὸν ἰδιοκτήτην τῆς οἰκίας, ἐφ' ἧς ὁ πελαργὸς οἰκοδομῆ κατὰ τὸν χειμῶνα τὴν φολεὶν του, ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνομα τῆς χώρας του.» Ὅταν δ' ὁ πελαργὸς ἐπέστρεψε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ εὗρον ἐπὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐτέραν περιγυμνήσιν, ἐφ' ἧς ἦτο ἡ ἀπάντησις διὰ κακογεγραμμένων γερμανικῶν στίχων.

«Τὸ Σχουερίνον—Μεκλεμβούργον ἀγνοοῦμεν. Τὴν δὲ χώραν ἐνία ἔρχεται ὁ πελαργὸς ὀνομάζομεν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου χώραν.»

Βεβαίως δ' ἡμεῖς ἐπιστεύομεν πάντα ταῦτα, καὶ θὰ ἐδίδαμεν ἔτη τινὰ τῆς ζωῆς μας, ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ μάθωμεν ποῦ καίτοι ἡ μυστηριώδης αὕτη χώρα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Καίτοι δὲ τὰ ἀνεκδοτὰ ταῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια δὲν ἠύξανον τὰς γεωγραφικὰς ἡμῶν γνώσεις, διήγειρον ὅμως τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σπουδάσωμεν γεωγραφίαν, καὶ ἀνεξωπύρου τὴν κλίτην μας πρὸς πᾶν τὸ μυστηριώδες.

Ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ χοροῦ δὲν ὠφελήθημεν ποσῶς, καθὼς οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ Μίννα ἐμάθημεν τι. Καὶ ἴσως μὲν ἔλειπε καὶ ἡ φυσικὴ προδιάθεσις ἐκατέρου πρὸς τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι αἰτία τούτου ἦτο μάλλον αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἡμῶν σπουδαὶ καὶ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος σχεδία.

Βίχναμεν λοιπὴν τότε ἀποφασίσαι σταθερῶς νὰ νυμφευθῶμεν, ὅταν γεινώμεν ἐνήλικες, καὶ τότε ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἐρυσνήσωμεν τὰ μυστήρια τοῦ Ἀγκερσχάγεν, τὸ χωροῦν λίκνον, τὴν ἀργυρῶν φιάλην, τοὺς ἀμυθίτους ἠσασυροὺς τοῦ Ηοπιπίν καὶ τὸν τάφον του, τέλος δὲ καὶ προπάντων ν' ἀνασκάψωμεν τὴν πόλιν Τροίαν. Δὲν ἐφανταζόμεθα δὲ τι λαμπρότερον ἢ νὰ διαγύγωμεν τὸν βίον ἐρυσνῶντες τὰ λείψανα τοῦ παρελθόντος.

Ἐύχαιστον δὲ τῷ Θεῷ, διότι καθ' ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ πολυετούς μου βίου οὐδέποτε μὲ κατέλιπεν ἡ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς Τροίας ἐκείνης, καίτοι εἶδον τὰ παιδικὰ μας ὄνειρα ἐκπληρούμενα κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ βίου μου, μετὰ 50 ἔτη, ἄνευ τῆς Μίννας, καὶ μάλιστα μακρὰν, λίαν μακρὰν ἀπ' αὐτῆς.

Ὁ πατήρ μου δὲν ἐγνώριζε τὴν Ἑλληνικὴν, ἦτο ὅμως ἱκανῶς κάτοχος τῆς Λατινικῆς, διὲ καὶ ἐπιωφελετο πάσης ὥρας ὅπως μὲ διδάτῃ ταύτην. Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανεν ὅταν ἐγὼ ἤμην ἐν-

νεατέρας, τούτο δὲ ἦτο ἀπόλυτα ἀνεπαρόρθωτος καὶ δυστόχημα μέγιστον εἰς ἐμὲ καὶ εἰς τοὺς ἐξ ἀδελφοῦς μου.

Σὺν τῷ θανάτῳ τῆς μητρός μου συνέπεσε νὰ ἐπέλθῃ εἰς τὸν οἶκόν μας καὶ ἕτερον δυστόχημα, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἐστρεψάν ἡμῶν αἰφνηδῶς τὰ νῦτα ἅπαντες οἱ γνώριμοι, καὶ ἔπαυσαν ἐντελῶς τὰς μεθ' ἡμῶν σχέσεις τῶν. Ἡ ἀποχώρησις τῶν ἄλλων δὲν με ἐλύπησεν· ἀλλ' ἡ ἀπουσίαν μου ἀπὸ τῆς οἰκογενείας Μένγκε καὶ ἡ ἰδέα ὅτι δὲν πρέπει νὰ χωρισθῶ τῆς Μίννας ἐντελῶς, ἡσαν ὀδυνηρότεροι σκέψεις καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τῆς μητρός μου, τὸν ὅποιον μετ' ὀλίγον ἐλησφόνησα, παρασυρθεὶς ὑπὸ τῆς μεγάλης μου θλίψεως διὰ τὴν ἀπόλειαν τῆς Μίννας. Καὶ κατὰ τὸν μετέπειτα δὲ βίον μου ὑπέστην συγνάξις εἰς διαφόρους χώρας τοῦ κόσμου ποικίλας καὶ μεγάλας συμφορὰς, οὐδέποτε ὅμως δυστυχία βαρεῖα μοι προξένησε καὶ τὸ ἐκατοστῆμιον τῆς ἐγκαρδίου ἐκείνης ὁδόνος, ἢ ἠσθάνθη ἐν τρυφερῇ ἡλικίᾳ ἐννέα ἐτῶν χωρισθεὶς τῆς μικρᾶς μου νύμφης. Ἐπὶ ὅλας ὥρας ἰστάμην μόνος καταχθῶν ἀφθονα δάκρυα πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Ὀλγάρδας Φον Σχρέδερ, καὶ πλήρης λύπης ἀνεμνησκόμενος τῶν εὐτυχῶν ἡμερῶν, ἃς διήγαγον πλησίον τῆς Μίννας. Τὸ μέλλον μοι ἐφαίνετο σκοτεινὸν καὶ σκυθρωπὸν, ἔπαυσαν δ' ἐπὶ μακρὸν νὰ ἔχωσι θλίψητρον καὶ τὰ μυστηριώδη θαυμάσια τοῦ Ἀγκερσχάγκεν, καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ Τροία. Ὁ πατὴρ μου, βλέπων ὅτι κατεβλήθη σπουδάζειν, με ἀπέστειλεν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν ἱεροκέρυκα Φρειδερίκον Σχλίεμαν, ἔχοντα τὴν ἐνορίαν τῆς κώμης Kalkshof ἐν Μεκλεμβούργῳ, ὅπως διαμείνω ἐκεῖ δύο ἔτη. Ἐνταῦθα ἔσχον τὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχω ἐπὶ ἓν ἔτος διδάσκαλον τὸν τότε τελειόφοιτον Carl Andres ἐκ Neu-Strelitz, ἐξαιρετὸν φιλόλογον, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ὁποίου ἔλαμα τὸσαύτας προόδους, ὅσπε ἀπέστειλα κατὰ τὸ ἔτος 1832 κατὰ τὴν ἐφορτὴν τῶν Χριστουγέννων εἰς τὸν πατέρα μου, ὡς δῶρον, διατριβὴν λατινιστὶ γεγραμμένην, ἐν καὶ ἴσως μὴ ἀμειψτον, περὶ τῶν κυριωτέρων συμβάντων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου καὶ περὶ τῶν πλανῶν τοῦ Ὀδυσσεῦς καὶ Ἀγαμέμνονος. Ἐν ἔτει ἐνδεκάτῳ τῆς ἡλικίας μου μετέβην εἰς τὸ γυμνάσιον τοῦ Neu-Strelitz, ἐνθα κατετάχθην εἰς τὴν τρίτην τάξιν. Ἀλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον συνέβη βαρεῖα συμφορὰ εἰς τὸν οἶκόν μας, καὶ ἐπειδὴ ἐφοβοῦμην μὴ δὲν ἐπαρκεῖται τὰ μέσα τοῦ πατρὸς μου πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν, εἶτα δὲ καὶ τοῦ πανεπιστημίου, κατέλιπον μετὰ τρεῖς μῶλις μῆνας τὸ γυμνάσιον καὶ μετέβην εἰς τὸ πρακτικὸν σχολεῖον τῆς πόλεως (Realschule), ἐνθα εὐθὺς κατετάχθην εἰς τὴν δευτέραν τάξιν.¹ Προβιβασθεὶς κατὰ τὸ πᾶσχα τοῦ 1835 εἰς τὴν πρώτην τάξιν, κατέλι-

1. Αἱ τάξεις ἐν Γερμανίᾳ ἀριθμοῦνται ἀντιστρόφως ἢ κατ' ἡμῶν· οὕτω πρώτη τάξις εἶνε ἡ ἀνωτάτη. Σ. Μ.

πον τὸ σχολεῖον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1836 ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 14, ὅπως εἰσελθῶ ὡς μαθητεύμενος εἰς τὸ μικρὸν παντοπωλεῖον τοῦ Ἐρνέστου Λουδοβίκου Χόλτς ἐν τῇ πολίχνῳ Φυρστενμπεργῇ ἐν Μεκλεμβούργῳ-Στρέλιτς.

Ἐπὶν ἡ ἀναχωρήσῃ ὁμοῦς τοῦ Neu-Strelitz συννητήθη τυχαιῶς κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ μουσικοῦ τῆς αὐλῆς C. F. Lauer μετὰ τῆς Μίννας Μένγκε, ἢ δὲν εἶχον ἰδεῖ πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ πλέον. Ἡ τελευταία δὲ αὕτη συνάντησις ὀλεῖ μείνει ἀνεξάλειπτος τῆς μνήμης μου.

Ἡ Μίννα ἦτον ἤδη ἡλικίας δέκα καὶ τεσσαρῶν ἐτῶν, ἀφ' ἧς δ' ἐγὼ εἶδον αὐτὴν τελευταίον εἶχε πολὺ αὐξήσῃ. Ἐφερὲν ἐνδυμασίαν μέλαιναν ἀπλήν, ἐπαυξάνουσαν διὰ τῆς ἀπλότητος τὴν πλάνον αὐτῆς καλλονήν. Εἰς ποταμούς δὲ ὅλους διακρούων ἐξεβράχηνεν ἀμφοτέρω, ὅταν συννητήθησαν τὰ βλέμματά μας καὶ ἀναυδοὶ ἐρρίφθημεν εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων.

Προσεπαθήσαμεν νὰ ὀμιλήσωμεν, ἀλλ' ἡ συγκίνησις ἡμῶν ἦτο μεγάλη· οὕτε λέξιν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκστομίσωμεν, μέχρις οὗ, εἰσελθόντων τῶν γονέων, ἠναγκάσθημεν νὰ χωρισθῶμεν, παρήλθε δὲ ἱκανὸς χρόνος μέχρις οὗ συνέλθω ἐκ τῆς παραχῆς μου. Ἡμῶν πλέον βέβαιος ὅτι ἡ Μίννα με ἠγάπα, ἢ δὲ σκέψις αὕτη ἀνέφλεγε τὴν φιλοτιμίαν μου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἠσθάνθη ἀπειρον δύναμιν ἐνεργητικότητος καὶ ἰσχυρὰν πεποιθήσιν εἰς ἑμαυτὸν ὅπως προχωρήσω εἰς τὸν κόσμον δι' ἀκαταπονήτου ζήλου καὶ φανῶ ἀντάξις τῆς Μίννας. Μίαν δὲ καὶ μόνην εὐχὴν ἀπέτεινον πρὸς τὸ θεῖον, νὰ μὴ συμφορῇ ἡ Μίννα ἄλλον τινα πρὶν ἢ ἀπακτῆσαι ἀνεξάρτητόν τι ἐπάγγελμα.

Εἰς τὸ μικρὸν ἐργαστήριον ἐν Φυρστενμπεργῇ ὑπηέτησα πέντε καὶ ἡμισυ ἔτη· τὸ μὲν πρῶτον ἔτος παρὰ τῷ κυρίῳ Holtz τὸ δὲ δεύτερον παρὰ τῷ ἐξαιρετῷ κυρίῳ Hückstädt. Ἐβλῶν δ' ὡς κύριον ἔργον ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τὴν κατὰ τεμάχια πώλησιν ἀριγγῶν, βουτύρου, οἰνοπνεύματος ἐκ γεωμήλων, γάλακτος, καφῆ, ἑλατος, ζαχαράου, ἑλαίου, κηρίων ἐκ λίπους καὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἄλεσιν τῶν γεωμήλων διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ οἰνοπνεύματος, τὴν ἀρώσιν τοῦ ἐργοστασίου καὶ παρόμοια ἄλλα ἔργα. Τῶν δὲ ἀτήμηντοι ἦσαν αἱ πωλήσεις μας, ὥστε μόλις ἀνήρχοντο ἐτησίως τὰς 1,000 τάληρα. Ἐθωροῦντο δὲ ὡς ἡμέρα Μίαν εὐτυχῆς ἐκείνη καθ' ἣν ἐπωλαῦμεν ἐμπορεύματα ἀξίας δέκα μέχρι δεκαπέντε ταλήρων.

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, ὡς εἶπες, εἶχον πάντοτε κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς κατωτέρας τάξεως, ἀπὸ προῖδας δὲ, ἀπὸ τῆς πέμπτης ὥρας, μέχρι τῆς ἐνδεκάτης τῆς ἑσπέρας ἐνησχολούμην διηλεκτῶς εἰς τὸ ἔργον μου, διὸ οὐδεὶς χρόνος μοι ἀπέμεινε πρὸς σπουδῆν. Ἐνεκα τούτου ταχέως ἀπέμαθον πᾶν ὅτι ἐδιδάχθη κατὰ τὴν παιδικὴν

ἡλικίαν, πλὴν τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὅστις μοι ἀπέμεινε καὶ τὸν ὅποιον οὐδέποτε ἀπώλεσα. Θέλει δὲ παραμείνῃ ἀνεξάλειπτος εἰς τὴν μνήμην μου ἡ ἐσπέρα, καθ' ἣν ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μας οἰνοποιὸς μυλωθρὸς τις ὀνομαζόμενος Ἐρμάννος Νιεδερχάφερ. Οὗτος ἦτο υἱὸς διακμαρτυρομένου τινὸς ἱεροκέρυκος ἐν Røbel (ἐν Μεκλεμβούργῳ), εἶχε δὲ σφεδρὸν περατώσει τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς, ὅταν ἀπεδιώχθη τοῦ σχολείου ἔνεκα τῆς κακῆς αὐτοῦ διαγωγῆς. Ὁ πατὴρ του, ὅστις εὗρισκετο εἰς ἀπορίαν τί νὰ τὸν κάμῃ, ἀπέστειλεν αὐτὸν ὡς μαθητεύμενον εἰς τινα ἐνοικιαστικὴν κτημάτων, ὀνόματι Λέγκερμαν ἐν τῷ χωρίῳ Δαυβέκη. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐνταῦθα ἡ διαγωγή του ἦτον ἡ αὐτὴ, ἐπεμψεν αὐτὸν ὡς μαθητὴν εἰς τὸν μυλωθρὸν Δέτμαν ἐν Γουστρόβῃ. Ἐνταῦθα ἔμεινε δύο ἔτη, εἶτα δ' ἀνεχώρησεν ὡς τεχνίτης μυλωθρὸς ζητῶν ὀσίν.

Αὐστηρημένης δὲ κατὰ τῆς τύχης του παρεδόθη δυστυχῶς εἰς τὸν πότον, χωρὶς ὅμως ἔνεκα τούτου νὰ λησμονήσῃ καὶ τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Ὀμηρον. Διότι καὶ κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν ἦλθεν εἰς τὸ ἐργαστήριόν μας ἀπήγγειλεν ἀπὸ στήθους πλείονας τῶν ἐκατὸν στίχους, ἐμμέτρως καὶ μετὰ ἐκφραστικῆς πάθους. Ἡ μελωδικὴ γλῶσσα δι' ἧς ἀπήγγειλε τὸ ποιήμα, ἢν καὶ δὲν ἠνόησα οὔτε μίαν λέξιν ἐξ αὐτοῦ, μοι προξένησεν ἐντόπισιν βαθυτάτην, θερμὰ δὲ δάκρυα ἐπλήρωσαν τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀνυλογισθέντα τὴν οἰκτράν μου τύχην. Τὸν παρεκάλεσα νὰ μοι ἐπαναλάβῃ τρεῖς τοὺς ὀσίους στίχους, πληρώσας εὐχαρίστως, τρία ποτήρια οἰνοπνεύματος διὰ τῶν ὀλίγων χαλαρῶν νομισμάτων τὰ ὅποια τότε ἀπατέλου ἀκριβῶς ὄλην μου τὴν περιουσίαν. Ἐκτοτε δὲν ἔπαυσα παρακαλῶν τὸν θεὸν νὰ μοι παράσῃ ποτὲ τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ διδαχθῶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σπ. Μιλιεράκη).

(Ἐπιτετὸν τὸ ἔτος).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου δὲ Ἀμίνος Μεταφραξίς ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τῆς δεκάτης ἐκδόσεως ὑπὸ***)
Συγγραμ. εἰς σελ. 74.

Ὅλοι αὐταὶ αἱ εἰκόνας μοῦ ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν καθ' ἣν χρόνον περιεφερόμην εἰς τὸν περίβολον ἐκεῖνον, καὶ ἀνύψουον τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ κήσια ἐκεῖνα τὰ Ὀλιβερά καὶ ἐγκυταλελειμένα δίκην τάφου. Καὶ ὅμοι ἐν μέσῳ τῶν ἀπεισίων τούτων ἀναμνήσεων ἠσθάνομην ἐκ διαλειμάτων εὐχάριστόν τινα παλμὸν καρδίας, εἰδὸς τι ἠδυνατοῦς νεανικοῦ τρόμου, ἀναμειγμένου με μελαγχολίαν καὶ τρυφερότητα, ὁσάκις διελογίζομην, ὅτι αἱ μικροὶ ἐκεῖνοι κλίμακες, δι' ὧν ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον, εἶχον αἰσθανθῆ τὸ βάρος τῶν ὠρειωτάτων καὶ περιώνυμων ἐκείνων γυμνασίων, ὅτι αἱ στενωποὶ, τὰς ὁποίας ἐπάτουν ὑπὸ

τοὺς πόδας μου, εἶχον ἀκούσῃ τὸν τρυγμὸν τῶν φορεμάτων τῶν, καὶ ὅτι οἱ θόλοι τῶν μικρῶν ἐκείνων στοῶν, ὧν διερχόμενος εἰδῶπευα τοὺς κισνίσκους, εἶχον ἀντηγήσῃ τοὺς παιδικούς καγχασμούς των. Μοι ἐφαίνετο ὅτι ὄπισθεν τῶν τειχῶν ἐκείνων, καὶ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἐκείνης, ἔπρεπε ν' ἀπομείνῃ ἀκόμη τι ἐξ αὐτῶν. Ἡθελον νὰ ζητήσω, ν' ἀναφωνήσω τὰ ἀξιωμαθόμενά των ὀνόματα, νὰ τὰς καλέσω ἑκατοντάκις καὶ ἀνά μίαν ἑκάστην, καὶ μοι ἐφαίνετο ὅτι ἤκουσα ἀπάντησιν τινα φωνῆς μακρινῆς, καὶ ὅτι εἶδον διερχόμενον ἐπὶ τῶν ὕψηλων ἡλικιῶν ἢ εἰς τοὺς μυχοὺς τῶν ἑρημικῶν ἀλσῶν πρᾶγμα τι λευκόν. Καὶ ἔστρεψα τὸ βλέμμα τῆδε κακείσε, καὶ ἠρώτων τὰ δρῦρα καὶ τὰς θύρας. Τί θά εἶδα διὰ τὰ μάθω ποῦ εἶχε κλεισθῆ ἡ χῆρα τοῦ Ἀλεξίου Κορνηνοῦ, ἡ ὠρειωτέρα τῶν ἀίχμαλῶτων τῆς Λέσβου, καὶ ἡ θελατικωτέρα ἑλληνίς τοῦ κατ' αὐτὴν αἰῶνος, ἢ ποῦ ἐφρονεῖτο δι' ἐγγχειριδίου ἢ προσφιλεῖς θυγάτηρ τοῦ Ἐρῆζου, διωκτικῆς τῆς Εὐβοίας, ἢ τις προσέτιμῃσε τὸν θάνατον ἀπὸ τὰς κτηνώδεις περιπτώσεις Μωάμεθ τοῦ Β'. Εἰς ποῖον παράθυρον προσέβαλλε, καὶ μακροκῶς ἢ Περσίς ἐπ' αὐτοῦ ἀνακλινομένη ἠτέμνε πρὸς τὴν Προποντίδα τοὺς παντοδυνάμους τῆς μαύρουσ ὀφθαλμοὺς τοὺς σιαζομένους ἀπὸ μακροτάτης μεταξίνας βλεφαρίδας Κουρδῶν ἢ εὐνοσομένη τοῦ Σουλταῦν. Ἐδῶ εἰς τὸν δρομίσκον τοῦτον, δὲν θά ἀφῆκε πολλάκις τὰ ἔχνη τοῦ ἐλαφροῦ τῆς βήματος ἢ ὠρεῖα οὐγγαριῆς χοροῦτρα, ἢ τις ἀφῆσσε τὴν Σαφίρ ἐκ τῆς καρδίας Μουράδ τοῦ Γ', ῥιπτομένη ὡς χαλδῶδιον ἐλασμα ἐντὸς τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀγκυλῶν; Δὲν θά ἐλοφεν ἐκ τῆς πρασιᾶς ταύτης ἐν ἄνθοις, διερχομένη ἡ Κεπέμ, ἢ ὠρεῖα ἑλληνίς, ἢ Θηριώδης ζηλότυπος, μετὰ τὸ ὄχρον καὶ μελαγχολικὸν πρόσωπόν της, ἢ τις εἶδε τὴν βασιλείαν ἐπ' αὐτῶν τάνων; Δὲν θά ἐβόθισεν εἰς τὰ νάματα τῆς κρήνης ταύτης τὴν ὑπερμεγέθη λευκὴν τῆς χῆρα ἢ γιγάντειος Ἀρμενίς, τὴν ὁποίαν ἠγάπα ὡς τρελῶς ὁ Ἰβραήμ; Καὶ ἢ ἔχουσα τὸν μικρότερον ἀπὸ ὅλας πόδα, ἢ μικρὰ εὐνοσομένη Μωάμεθ τοῦ Δ', τῆς ὁποίας τὰ παπούτσια δὲν συναπέτελου τὸ μῆκος ἐνδὲς ἐγγχειριδίου, ἢ ἢ ῥέβια Γκιουλοῦζ, τὸ ποτὸν τῶν ἐαρινῶν ῥόδων, ἢ τις εἶχε τοὺς ὠρειωτέρους; γλαυκοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Αἰγαίου, δὲν ἀφῆκεν ἔχνη τοῦ βήματός της ἐπὶ τῶν λευκῶν ἄμμων τοῦ κηπαρίου της; Καὶ ἢ ἔχουσα τὴν πλέον χρυσὴν καὶ μαλακὴν κόμην, ἢ Μαργκιφρούζ, ἢ εὐνοσομένη τοῦ Ἄστρου των τυκτῶν, ἢ ἢ Μιλικλιὰ, ἢ νεαρὰ ῥωσσίς ὀδαλικισσα, ἢ τις καθυπέταξεν εἰς ἐκὺτὴν τὴν θηριώδην Ὀσμάν τοῦ Β'; Καὶ αἱ περσίδες καὶ ἀραβίδες νεάνιδες, αἵτινες ἀπενομίζον μετὰ τοὺς μύθους των τὸν Ἰβραήμ; Καὶ αἱ τεσσαράκοντα νεάνιδες, αἵτινες ἐπιον τὸ αἶμα Μουράδ τοῦ Γ'; Δὲν ἀπομείνει πλέον τίποτα ἐξ αὐτῶν, οὐδ' εἰς σκόλλυς τριγῶν τῆς καφλῆς, οὐδ' ἐν νῆμα καλύπτρας, οὐδ' ἐν σημεῖον

ἐπὶ τῶν τοίχων; Ἄρασαι δ' αὐταὶ αἱ φάντασμα-
γορίαι συναπέλθον εἰς μίαν δδυνήραν καὶ φοβε-
ρὰν δπτασίαν. Τὰς ἔβλεπον μακρὰν διερχομένης
κατὰ σειράς ἀτελευτήτους διὰ μέσου τῶν πυκνῶν
κορυμῶν τῶν δένδρων καὶ ὑπὸ τὰς μακρὰς σοῶς,
τὴν μίαν κατόπι τῆς ἄλλης, σουλτάνας βαλιδῆ,
σουλτάνας ἀδελφῶς, κεδίνης, δδαλικίσσης, δού-
λας, νεάνιδας μούλις ἠδυσάσσης, γυναίκας τριακον-
τούταις, γραίης λευκότριχας, ποδσωπα δευλὰ πρ-
θένων καὶ πρόσωπα φοικτὰ ζήλοτύπων, κυριάρ-
χοις τοῦ Κράτους, καὶ εὐνοουμένας μίξας ἡμέρας,
ἀθύρματα μίξας ὥρας, πλάσματα δέκα γενεῶν
καὶ ἑκατὸν λαῶν, φρούσας ἐν ἀγκάλαις ἢ κρα-
τούσας ἐκ τῆς χειρὸς τὰ στραγγαλισμένα τέκνα
των ἄλλων μὲ τὸν βρόχον εἰς τὸν λαμῶν, ἄλ-
λην μὲ τὸ ἐγγερίδιον εἰς τὴν καρδίαν, ἐκείνην
ἀποστᾶζούσαν ὕδωρ τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ,
ἀπαστραπτούσας ἐκ τῶν πολυτίμων λίθων, σκε-
πασμένας μὲ πλῆγας, ἀγωνιώσας ἐκ τοῦ δηλη-
τηρίου, παρκοροφούμενας ἀπὸ τὰς μακρὰς ἀγω-
νίας τοῦ παλαιῦ Σαραγίου καὶ διήρχοντο βωδὲν
καὶ κοφθαίως φαντάσματα, καὶ ἠρπάζοντο κατὰ
μακροτάτας σειράς εἰς τὸ σκότος τῶν ἀλσῶν, ἀ-
φίνουσαι ὀπισθεν αὐτῶν μακρὰν ταινίαν ἀνθέων
μυαροαυμένων καὶ σταγόνας δακρῶν καὶ αἵμα-
τος, καὶ ἀπειρος τότε ἔλεος μοῦ συνέλλιβε τὴν
καρδίαν.

Πέραν τοῦ τρίτου περιβόλου ἐκτείνεται χώρος
πεδινὸς, κεκαλυμμένος ὅλος ὑπὸ βλαστήσεως εὐ-
ρώστου, τῆδε κακέισε δ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι κομφὰ
τὴν οἰκοδομήματα, ὧν ἐκ μέσου ἀνυψοῦται ὁ
λεγόμενος κίων τοῦ Θεοδοσίου, ἐκ φοικῶ γρανί-
του, οὗ ἀνωθεν ὑπάρχει ὠραῖον κορινθιακὸν κιο-
νόκερανον, ἐστᾶμενος δ' ἐπὶ ὑψηλῶρου εὐρέας, ἐφ'
οὗ ἀναγιγνώσκονται ἀκόμη αἱ τελευτάκι λέξεις
λατινικῆς ἐπιγραφῆς, ἧτις ἔλεγε τᾶδε: «Forti-
nae reduci ob devictos Gothos. Ἐνταῦθα δὲ καὶ
περατοῦται ὁ ὑψηλὸς πεδινὸς χώρος, ἐφ' οὗ ἐκ-
τείνεται τὸ μέγα κεντρικὸν τετράγωνον τοῦ Σε-
ραγίου. Ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Σε-
ραγίου καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τὸ περιλαμ-
βανόμενον μεταξύ τῆς περιφερείας τῶν τριῶν πε-
ριβόλων καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους, παρὰ τὰ
πλευρὰ τοῦ λόφου, ὑπῆρχεν δόλοκληρον δάσος με-
γάλων πλατάνων, κυπαρίσσεων ὑψηλοτάτων, φοκ-
κτῶν ἐκ πευκῶν, καὶ συμπλεγμάτων δαρφῶν, τε-
ρεβίνθων καὶ λευκῶν κατεστεμμένων μὲ κλήματα,
ἅτινα ἐπεσκιάζον κήπους ἀλληλοδιεδόχους καὶ
πλήρεις ῥόδων καὶ ἡλιοτροπίων, διατεταγμένων
κατ' ἀνδρα βιβλιαῖα, καὶ διασχιζομένων ὑπὸ
μακρῶν μαρμαρίνων κλιμάκων, αἵτινες ἐφθονον
ἕως κάτω εἰς τὴν θάλασσαν. Παρὰ τὸ τεῖχος καὶ
ἀπέταντι τῆς Χρυστοπόλειος, ἔκειτο τὸ νέον πα-
λάτιον τοῦ σουλτάνου Μαχμούδ, ὅπερ ἠνοίγετο
πρὸς τὴν θάλασσαν διὰ μεγάλης θύρας σκεπα-
σμένης μὲ χαλκὸν ἐπίχρυσον. Παρὰ δὲ τὰ ἀκρι-
τήριον τοῦ Σαραγίου ὑψοῦτο τὸ θερινὸν χαρμίον,

ὅπερ ἦτο εὐρότατον οἰκοδομημα ἡλικιῶλιον, χοι-
ροῦν πεντακοσίας γυναίκας, μὲ εὐρείας αὐλάς καὶ
λουτρῶνας λαμπροὺς καὶ κήπους, ὅπου ἐτελοῦντο
αἱ φαντασιώδεις ἐκεῖναι λυγροκαίαι, αἵτινες ἀ-
πέβησαν περίφημοι ὑπὸ τὸ ὄνομα ἔορται τῶν
λειριῶν. Ἐνώπιον τοῦ χαρμίου τούτου, πρὸ τοῦ
τείχους, καὶ ὑπὲρ τὴν ἔχθην τῆς θαλάσσης, ἦτο
τὸ περίφημον κανονοστάσιον τοῦ Σαραγίου, συγ-
κροτούμενον ἐξ εἰκοσι κανονίων παραδόξων σχη-
μάτων, καταγλύφων καὶ ζωγραφημένων, ἅτινα
εἶχον ἀρπασθῆ παρὰ τῶν χριστιανικῶν στρατῶν
κατὰ τοὺς πρώτους εὐρωπαϊκοὺς πολέμους. Τὰ
τείχη εἶχον ὀκτὸ πύλας, τρεῖς ἐκ τοῦ μέρους τῆς
πόλεως, καὶ πέντε ἐκ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης.
Μεγάλοι μαρμαρίνοι ἐξῆσται προεῖχον ἐκ τῶν
τειχῶν πρὸς τὴν θάλασσαν. Δρύοι ὑπόγειοι ἔ-
φερον ἐκ τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰς πρὸς τὴν Προ-
ποντιδα πύλας, ὥστε οἱ Σουλτάνοι ἠδύναντο νὰ
διασωθῶσιν ἀπὸ ἐφόδου τινὸς, ἐπιβάνοντες κρυ-
φίως εἰς πλοῖον, καὶ ἀναφανιδόμενοι εἰς τὸ Σκοῦ-
ταρὶ ἢ εἰς τὸν Τοπχανέν. Οὐδ' ἐνταῦθα δὲ ἦτο ὅλον
τὸ Σερᾶγιον. Παρὰ τὰ ἐξωτερικὰ τεῖχη καὶ εἰς
τὰς κλιτύας τοῦ λόφου ὑψοῦντο ἀκόμη πολλὰ
κήποι, ἐν αἷται μικρῶν τζαμιῶν, προμαχῶνων
καὶ ἐξωστῶν, ἐξ ἑκάστου τῶν ὁποίων διὰ στενω-
πῶν ἀποκεκομμένον ὑπὸ πυκνῶν στρωμάτων
χλόης ἐξήρχετο τις εἰς τὰς δευτερευούσας πύλας
τοῦ τρίτου περιβόλου. Ἐκεῖ ἦτο τὸ κιδσκιον Γαλλί,
κατεστραμμένον σήμερον, ὅπερ κατωπρίζετο εἰς
τὰ ὕδατα τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἐκεῖ εἶνε ἀκό-
μη, ἀνέπαφον σκελῆν, τὸ Νέον κιδσκιον, ὅπερ
εἶνε μικρὸν στρογγύλον ἀνάκτορον στυλισμένον
ὅλον μὲ χρυσώματα καὶ ζωγραφίας. ὅπου οἱ Σουλ-
τάνοι μετέβαινον περὶ δυσμῆς ἡλίου, ὅπως ἀπο-
λαύσωσι τὸ θέαμα τῶν γιλιῶν πλοίων τοῦ λιμέ-
νος. Πλησίον τοῦ θερινοῦ χαρμίου ἔκειτο τὸ κιδ-
σκιον τῶν κατόπτρων, ὅπου ὑπεγράφη ἡ περὶ εἰ-
ρήνης συνθήκη τοῦ 1714, δι' ἧς ἡ Τουρκία παρε-
χώρησε τὴν Κριμαίαν εἰς τὴν Ρωσσίαν, καὶ τὸ
κιδσκιον τοῦ Χαπὸν πασᾶ, ἀπαστραπτὸν ὅλον
ἐκ τοῦ χρυσοῦ, οὗτινος οἱ μὲ κάτοπτρα σκεπα-
σμένοι τοῖχοι ἐφαίδρουν διὰ τοῦ φαντασιώδους
παιγνίου τῆς ἀντανάκλασεως τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ
νυκτερινὰ ὄργια τῶν Σουλτάνων. Τὸ κιδσκιον τοῦ
κανονίου, ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ ὁποίου ἐξήλ-
πτοντο εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πτόματα, ἔκειτο
πλησίον τοῦ κανονοστασίου τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ
Σαραγίου. Τὸ κιδσκιον τῆς θαλάσσης, ἐν ᾧ συνε-
κράτει τὰ μυστικὰ τῆς διδάνια ἢ Βαλιδῆ Μωά-
μεθ τοῦ Δ', ἐκρέματο ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μέρους, καθ'
ἢ συνεχόντο τὰ ῥεύματα τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς
Προποντιδῆς. Τὸ κιδσκιον τῶν Ῥόδων ἔκειτο ὑ-
περάνω τοῦ πεδίου, ὅπου ἐγυμνάζοντο οἱ παῖ-
δες, καὶ ὅπου ἀνεκρήθη ἐν ἔτει 1839 τὸ νέον
Σύνταγμα τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅμοῦ μὲ τὸ πε-
ρίφημον Χάττι-σεφιφ τοῦ Γαλλο-γανέ. Ἀπὸ τὸ
ἄλλο μέρος τοῦ Σαραγίου ἦτο ἀκόμη τὸ κιδσκιον

τῶν Ἐπιθεωρήσεων, ὁπόθεν οἱ Σουλτάνοι ἐθεώ-
ρουν, ὄρατοι αὐτοὶ, πάντας τοὺς διαβαίνοντας
ἐκεῖθεν ὅπως ἀπέλλωσιν εἰς τὸ διδάνιον εἰς δὲ τὴν
γωνίαν τῶν παρὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τειχῶν, τὸ
κιδσκιον Ἄλλοι. ὅποθεν Μωάμεθ ὁ Δ' ἐξῆψε πρὸς
τὸν στασιάζοντα στρατὸν τὴν εὐνοουμένην του
Μελέκι, καὶ εἰκοσιεννὲς ἀξιώματικοὺς τῆς Αὐλῆς,
κατακοπέντας μεληθῶν ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ του
εἰς δὲ τὸ ἄλλο ἄκρον τῶν τειχῶν τὸ κιδσκιον
Σαπεδτζιλιερ, παρ' ὃ οἱ Σουλτάνοι ἀπεχειρέτιζον
τοὺς ἀρχιναυάρχους, ὅτινες ἀπῆρχοντο εἰς μα-
κρινὰς ἐκστρατείας. Τοῦτου τρόπου τὰ φοβερὰ
ἀνάκτορα, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ λαίμου, ὅπου ἦ-
σαν συνειλεγμένα καὶ κεκρυμμένα τὰ ζωτικώ-
τερα τῶν μέρη, διασκορπίζοντο καθ' ἅπασαν τὴν
κλιτὴν καὶ παρὰ τὴν ἔχθην τῆς θαλάσσης, ἐσομ-
μένα μὲ πύργους, φέροντα πυκνὴν σειράν κανο-
νίων, καὶ στεφανωμένα μὲ ῥόδα, ἐξαπέλιον ἀ-
πανταχόθεν τὰ κατάχρυσα ἀκιάτια των, ἀνέφε-
ρον εἰς οὐρανὸν νέφος ὕλον εὐωδίων ὡς ἀπειρομ-
γέτης βωμὸς, ἀντανέλιον εἰς τὰ κύματα τὰς
μυρίας φλόγας τῶν ἐορτῶν των, ἐξήριπτον ἀπὸ τοῦ
ὕψους τῶν τειχῶν τὸν χρυσὸν εἰς τὰ πλάθη καὶ
πτόματα εἰς τὰ κύματα, γιῆς ὑπεξούσια μίξας
δούλης, σήμερον ὑποχείριμα ἐνὸς παράφρονος, αὐ-
ριον ἄθυρμα τοῦ στασιώδους στρατοῦ, ὠραῖα ὡς
νῆσος μαγικῆ καὶ ἀπαίσια ὡς τάφος ζώντων. . .

Εἶνε βαυδαῖα νῆς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Μαρ-
μαρᾶ κατοπτρίζεται ὁ κατάφωτος ἐξ ἀστέρων
οὐρανός ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης μαρμαίρου-
σιν ἀργυροειδέεις οἱ ἑκατὸν ὀλοὶ τοῦ Σαραγίου,
καὶ λευκαὶ αἱ κορυφαὶ τῶν κυπαρίσσεων καὶ τῶν
πλατάνων, αἵτινες ἐκτείνουσι τὰς μεγάλας των
σκιάς εἰς τοὺς εὐρεῖς περιβόλους, ὧν κύκλιος λάμ-
πουσι φωταγωγημένα ἀπειράριθμα παράθυρα, ὧν
τὰ φῶτα σβεννύονται ἀλληλοδιαδόχως. Τὰ κιδ-
σκια καὶ τὰ τζαμιά ἀναφαίνονται ἐν ὅλῃ τῇ χρο-
νώδει αὐτῶν λευκότητι ἐκ τοῦ μέσου τοῦ πενθί-
μου πρασίνου χρώματος τῶν δασῶν. Οἱ δέσλοι,
αἱ αἰχμηραὶ ἄκρα τῶν μιναρῶνων, αἱ ἐναέριοι ἡ-
μισέληνοι, αἱ ὀρειγάλιναι πύλαι, καὶ αἱ χρυ-
σαὶ κικλιδῆς λάμπουσι μεταξὺ τῶν δένδρων,
παριπτόσαι τὴν ἀόριστον ἐπιφανείαν πόλεως χρυ-
σῆς καὶ ἀργυρᾶς. Ἢ αὐτοκρατορικὴ πόλις κοι-
μάται. Αἱ τρεῖς μεγάλαι πύλαι ἐκλείσθησαν πρὸ
ὀλίγου, καὶ αἱ ὑπερμεγέθεις κλειδῆς κροτοῦσιν
ἀκόμη εἰς τὰς χεῖρας τῶν καπιτζιδῶν, ὑπὸ τοὺς
ὀλοὺς τῶν ὑψηλῶν προφυλαίων. Εἰς λόγος κα-
πιτζιδῶν ἀγρυπνεῖ πρὸ τῆς πύλης τῆς Σωτηρίας
τριάνκοντα λευκοὶ εὐνοῦχοι φρουροῦσι τὴν πύλην
τῆς Ἐδύτης ἀπροσολλημένοι εἰς τοὺς τοίχους,
ἀκίνητοι ὡς ἀγάλματα, καὶ ἔχοντες τὸ πρόσω-
πὸν των εἰς τὴν σκιάν. Ἐκατοντάδες φρουρῶν
ἀοράτων φρουροῦσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ ἀπὸ τῶν
πύργων, ἐπιτηροῦντες τὴν θάλασσαν, τὸν λιμῆνα,
τὰς σκοτεινὰς ὁδοὺς τῆς Σταμπούλ, καὶ τὸν ὑ-
περμεγέθη καὶ ἄφρονον ὄγκον τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Εἰς τὰ μεγάλα μαγεῖρα τῆς πρώτης αὐλῆς φαί-
νηνται ἀκόμη ἀνακινούμενα λυχνία τινὲς φωτί-
ζουσαι τὰς τελευταίας ἐργασίας μεθ' ὃ δόλοκλη-
ρον τὸ οἰκοδομημα ἀπομένει πάλιν σκοτεινόν. Ἐν
φῶς λάμπει ἀκόμη εἰς τὰς οἰκίας τοῦ Βεζινδάρ
ἀγᾶ καὶ τοῦ Δεφτερδάρ ἐφέντη. Κάτι ἀνακινεῖ-
ται εἰς τὸν δεῦτερον περιβόλον πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ
μάουρου Ἀρχιευνοῦχου. Ἐν τῷ λαθυρίνω τοῦ χα-
ρμίου κλείονται αἱ τελευταῖαι θύραι. Οἱ εὐνοῦχοι
περιφέρονται εἰς τὰς ἐρήμους δευδροστοιχίας, μὴ
ἀκούοντες ἄλλο τι παρὰ τὸν κρότον τῶν δένδρων
ἀνακινουμένων ὑπὸ τοῦ θαλασπίου ἀνέμου, καὶ τὸ
μονότονον κελάρωμα τῶν κρημῶν. Βαυδαῖα εἰρή-
νη φαίνεται ἐπικρατούσα καθ' ὅλα τὰ ἀνάκτορα
καὶ ὅμοις πυρετώδης ζωὴ καχλάζει ἀκόμη ἐντὸς
τῶν τοίχων ἐκείνων. Ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς τῶν
δουλῶν, τῶν στρατιωτῶν, τῶν δεσμῶν, τῶν
δούλων ἔχει τοὺς νυκτερινούς διαλογισμούς του,
καὶ οἱ διαλογισμοὶ οὗτοι ὑψοῦνται συγκεχυμένοι
καὶ ὑπερβάντες τὰ τεῖχη τοῦ Σαραγίου ἀρίπταν-
ται πρὸς τὰ τέσσαρα πέρατα τοῦ κόσμου, ἀναζη-
τοῦντες τόπους προσηλίας καὶ μνητέρας ἐγκατα-
λαλειμμένας ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ ἀνα-
τρέχοντες παραδόξους καὶ φοικαίδεις τύχας πα-
ρελθόντων χρόνων. Αἱ προσευχαὶ δὲ καὶ τὰ ἄφωνα
δάκρυα διασταυρῶνται εἰς τοὺς διαδρόμους καὶ
εἰς τὰ σκοτεινὰ δάση μὲ τὰ αἵματῶρα σχέδια
ἐκδικήσεων, καὶ μὲ τὰς παράφρονας ἐπιθυμίας
ἀποκορφῶν φιλοδοξίῶν. Τὰ μεγάλα ἀνάκτορα κοι-
μῶνται ὑπὸν τεταραγμένον, διακοπτόμενον ἀπὸ
φοικιάσεις ἀνοήθειας δυσπιστίας καὶ φόβου. Ἐν-
θύρισμα ἀσυνάρτητον λόγων εἰς ἑκατὸν γλώσσας
συγγέεται μὲ τὸν ἦχον τῶν ἀναπνοῶν καὶ τῆς
ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἀνακινουμένης βλαστήσεως. Εἰς
μικρὰν ἀπόστασιν, δι' ὀλίγων μόνον τοίχων ἀπο-
χωρισμένοι κοιμῶνται ἐνταῦθα μὲν ὁ παῖς, ὅστις
ἐξεπρόνευσεν ἑαυτὸν, ἐκεῖ δὲ ὁ ἱμάμης, ὅστις ἐδί-
δαξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὁ δῆμιος, ὅστις ἐστραγ-
γάλισεν ἕνα ἀθῶον, ὁ δεσπότης βασιλόπαις, ὅστις
ἀναμένει τὸν θάνατον, ἢ ἐρωτευμένη σουλτάννα,
ἧτις περιμένει τοὺς γάμους της. Πλάσματα ἐν-
δεᾶ παντὸς ἀγαθοῦ, κοιμῶνται πλησίον πλοῦτου
μυθώδους, καὶ ἐντὸς τῶν αὐτῶν τοίχων εὐρίσκον-
ται συγκεκλεισμένα τὸ θεσπέσιον κάλλος, ἢ ἐπο-
νείδιστος ἀσχημία, ὅλαι αἱ κακίαι, ὅλαι αἱ συμ-
φοραὶ, ὅλαι αἱ ἐκπορευόμεναι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ
σώματος. Τὰ μαυροῦσίου ῥυθμοῦ οἰκοδομήματα,
ὑψόμενα ὑπερῶν τῶν δένδρων, διαγράφουσι
εἰς τὴν κατὰστρον οὐρανὸν τὰ μικρὰ παράδοξα
καὶ ἐναέρια σχήματά των, εἰς δὲ τὰ τεῖχη ἐκτεί-
νονται σκιαὶ χερσεσαι κροσσῶν, κερυφῶν καὶ
τριχάπτων ὅλαι δὲ τοῦ κήπου αἱ εὐωδία ἀνα-
θυμιώμεναι συγχέονται ὑπὸ τοῦ νυκτερινῶ ἀνέ-
μου εἰς μίαν ἰσχυρὰν εὐωδίαν, ἧτις διὰ τῶν κικ-
λιδῶν καὶ τῶν δικτυωτῶν διαγέεται ἐντὸς τῶν
αἰθουσῶν, ὅπου εἶνε ἰκανὴ νὰ ἐξεγείρη φρυγμάτα
ἠδονῆς καὶ ὄνειρα ἀλόγιστα. Κατὰ τὴν ὠραν

ταύτην οί ευνούχοι, καθήμενοι υπό τὰ δένδρα, και έχοντες προσήλωμένους τούς ὀφθαλμούς εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τὸ διαλάμπον διὰ τῶν παραθύρων τῶν κιοσιῶν, κατατρώγουν τὴν ψυχὴν και τὴν καρδίαν των, ψάυντες μὲ δακτύλους τρέμοντας τὴν αἰχμὴν τῶν ἐγγχειριδίων των· ἡ δὲ πτωχὴ νεῖσις, ἡ πρὸ δλίγου ἀρπασθεῖσα και πωληθεῖσα, ἀτενίζει ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ ὑψηλοῦ της θαλαμίσκου, μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμούς τούς γαληνούς, δρίζοντας τῆς Ἀσίας, Ὀρηνούσα τὴν καλύβην ἐν ἣ ἐγεννήθη, και τὴν κοιλάδα, ὅπου κεύνται τεθαμμένοι οἱ πατέρες της· τὴν ὄραν ταύτην ὁ δέσμιος τοῦ κατέργου, ὁ βοῦδὸς ὁ φέρων κηλίδας αἵματος, ὁ καταφρονημένος νάνος, ἀναμετροῦσιν ἔντρομοι και κατάπληκτοι τὴν ἀπειρον ἀπόστασιν, ἥτις διχωρίζει αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἴσταται ὑπεράνω πάντων, και ἀναζητοῦσι μετὰ ὀλίψεως τὴν ἀπόκρυφον δύναμιν, ἥτις ἀφῆρσεν ἀπὸ τούτου τὴν ἐλευθερίαν, ἀπ' ἐκείνου τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ τρίτου τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν, ὅπως ἀποδώσῃ τὰ πάντα εἰς ἓνα και μόνον. Κατὰ τὴν ὄραν ταύτην θρηνοῦσιν οἱ ἀπόδλητοι, και τρέμουσιν οἱ μεγάλοι, μὴ ὄντες ἀρκούντως ἐξησφαλισμένοι περὶ τῆς αὔριου. Λυχνία διεσκορπισμένη εἰς τὰ μυριάσχημα οἰκοδομήματα φωτίζουσι πρόσωπα ὠχρὰ ἠσαυροφυλάκων ἐγκυπτόντων, εἰς χάρτας, κεφαλὰς λυσικόμους ὀδαλιμισσῶν, ἀπηλιτισμένων ἕνεκα τῆς μακρῆς των ἐγκαταλείψεως, αἵτινες εἰς μάτην ζητοῦσι τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν διακτύρων προσκεφαλαίων, πρόσωπα ὀραμαλῶδρα γιαντισάρων ἠρακλείων, οἵτινες ὑπνῶττουσι μὲ μειδιάμα ἄγριον, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι δνειρεύονται σφαγὴν. Οἱ λεπτοὶ τοῦχοι ἀκούουσιν ἀναπνοῆς ἀσθμεινούσας ἡδυπαθείας και λυγμούς διακοπτομένους ὑπὸ λόγων ἀπελπιτίας. Ἐν ᾧ δὲ ἐντὸς κιοσιῶν τινὸς ἀφρίζει τὸ καταραμένον ποτὸν ἐν τῷ μέσῳ βακχῶν ἡμιγύμων, και ἐντὸς αἰθούσης ἡμισκοτείνου ἀτυχῆς τῆς σουλτάνας, μήτηρ μιᾶς στιγμῆς, κρύπτει ὠρομένη τὸ πρόσωπόν της εἰς τὰ προσκέφαλα, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν λίμνην τοῦ αἵματος, ἐν ᾧ ἐκπνέει τὸ πλάσμα της, οὔτινος ἡ μάλα ἀφῆκε κατὰ διαταγὴν τοῦ Παδισάχ ἀνοικτὸν τὸν ὀμφαλικὸν λῆθρον, αἱ δὲ κεφαλαὶ τῶν βέηδων, τῶν φονευθέντων περὶ λύχνων ἀφῶς, ἀποστάζουσι τὰς τελευταίας σταγόνας τοῦ αἵματός των ἐπὶ τῶν μαρμάρων τῶν στήθων τοῦ Μπαμπ-Ἰ-χουμαγιού, εἰς τὸ ὑψηλότερον κῖοςκιον τοῦ τρίτου περιβόλου, ἐντὸς αἰθούσης κεκοσμημένης μὲ τάπητας ἐκ πορφύρου δαμασκηνοῦ, ἐπάνω κλίνης ἐπὶ σαμουρόγουαν, και ἐν τῷ μέσῳ μεγαλοπρεποῦς ἀταξίας προσκεφαλαίων διαλίθων και σκεπασμάτων ἐκ μεταξοπιτίλλου καταχρῶσιν, ἐφ' ὧν κατέρχεται τὸ ἀμυδρὸν φῶς μωρούσις ἀργυρῆς ταρσεύτης λυχνίας, κορυμμένης ἀπὸ τῆς κεδρίνης ὀροφῆς, ὠχρὰ μελαγχροινὴ νεῖσις, τυλιγμένη εἰς μέγαν λευκὸν πέπλον, ἥτις πρὸ δλίγων ἐπι ἐτῶν ἤλκυσεν ἀγέ-

λην διὰ τῶν πεδιάδων τῆς εὐδαίμονος Ἀρβίας, κλίνουσα πρὸς τὸ ὠχρὸν πρόσωπον Μουράδ τοῦ Γ', ὅστις κατὰκειται νυσταλέος πρὸς τοὺς πόδας της, ψιθυρίζει πρὸς αὐτὸν διὰ φωνῆς θαλῆς και γλυκεῖας ταῦτα: — "Πο μίαν φορὰν εἰς τὴν Δαμασκὸν ἔμπορος, ἐνομαζόμενος Ἀμποῦ-Ἐγροῦμπ, ὁ ὅποιος εἶχε συνάξῃ πολλὰ πλούτη και ἔζη τιμίως. Καὶ εἶχε ἓνα υἱὸν, ὁ ὅποιος τὸ ὠραῖος και ἤξευρε πολλὰ πράγματα, και ὁ ὅποιος ὠνομάζετο Δουλος τοῦ ἔρωτος, και μίαν κόρην ὠραιότατην, τῆς ὁποῖας τὸ ἐπώνυμον ἦτο Δύναμις τῶν καρδιῶν. Τὸ λοιπὸν ὁ Ἀμποῦ-Ἐγροῦμπ ἀπέθανε και ἀφῆκεν ὕλας του τὰς πραγματείας τυλιγμένης και δεμένης, και ἐπάνω εἰς ὅλας εἶχε βάλει τὴν ἐπιγραφὴν: Διὰ τὸ Βαγδάτ. Καὶ ὁ Δουλος τοῦ ἔρωτος ἠρώτησε τὴν μητέρα του: — Διὰ τί ἐπάνω εἰς ὅλας τὰς πραγματείας τοῦ πατρός μου εἶνε γραμμένον: Διὰ τὸ Βαγδάτ; — Καὶ ἡ μήτηρ τοῦ ἀπεκρίθη: — Τέκνον μου... "Ἄλλ' ὁ Παδισάχ ἀπεκοιμήθη, και ἡ δούλη ἀρίνει ἡσόγως τὴν κεφαλὴν του ἐπάνω εἰς τὰ προσκέφαλα. Ὅλας αἱ θύραι τοῦ χαρμελίου εἶνε κλεισται, ὅλα τὰ φῶτα σβυσμένα, ἡ σελήνη καλύπτει μὲ μαυρορυγὴν ἀργυροειδῆ τοὺς ἑκατὸν θόλους, αἱ ἡμισέληνοι και τὰ χρυσὰ παράθυρα λάμπουσι μεταξύ τῶν δένδρων, αἱ κρήναι ἀναβρῶσιν κελάρυζουσαι ἐν τῇ βαθείᾳ σιγῇ τῆς νυκτός: ὅλον τὸ Σεράγιον ἀναπαύεται.

Και ἀναπαύεται οὕτως ἀπὸ τριάνοντα ἐτῶν, ἐγκαταλειμμένος ἐπὶ τοῦ μονήρους του λόφου· δύναται δὲ νὰ ἐπαναλάβῃ τις και πρὸς αὐτὸ τοῦς στίχους τοῦ Πέρσου ποιητοῦ, οἵτινες ἤλθον εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πορθητοῦ Μωάμελ, καθ' ἣν στιγμὴν ἔβλεπε τὸν πόδα εἰς τὰ διηρησμένα ἀνάκτορα τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς: "Ἢ ἀκάθαρτος ἀράχνη ὑφαίνει τοὺς ἴστούς της εἰς τὰς αἰθούσας τῶν βασιλέων, και ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τοῦ Ἰβρασαμπ ὁ κόραξ ἀναδουεῖ τὸν ἀέρα μὲ τὸ ἀπαίσιόν του ξῆμα.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος αἰσθάνομαι διακοπτομένην τὴν ἄλυσιν τῶν λεπτομερῶν και ἐναργῶν ἀναμνήσεων, αἵτινες ἐπιτρέπουσι τὰς μακρὰς περιγραφὰς· οὐδ' ἐνθυμούμαι πλέον ἄλλο εἰμὴ ἠρόμους ὀχληροὺς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἔχθρας τοῦ Κερατίου κέλυπος εἰς τὴν ἄλλην, και ἀπὸ τῆς Πύρωπης εἰς τὴν Ἀσίαν, μὲθ' ὅς ἐβλεπον τὸ ἐσπέρας διερχομένας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὡς ἐν ὀράματι πόλεις φωτεινὰς, πλήθη ἀπειράριθμα, ἄλση, στέλους, λῶφους, και ἡ ἰδέα τῆς προσεχούς ἀναχωρήσεώς μου ἀπέδιδεν εἰς ἕνασον τῶν πραγμάτων τούτων ἐλαφρὸν τινα ἀπόγνωσιν ὀλίψεως, ὡς ἐὰν ἦδη τὰ θεάματα ἐκείνη δὲν ἦσαν πλέον εἰμὴ ἀναμνήσεις παρελθόντων γούτων.

Και ὅμως εἰκόνας τινὲς μένουσιν ἀκίνητοι ἐν μέσῳ τοῦ ἐξαφανισμοῦ τῶν λοιπῶν προσώπων

και πραγμάτων, εἰς ἃ νομίζω ὅτι πρῶσταται ὁ σάκις ἀναπολῶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας.

Ἐνθυμούμαι τὴν ὄραν πρῶταν, καθ' ἣν ἐπεσκέφθη τὰ πλεῖστορα αὐτοκρατορικὰ τζαμιά, ἀκόμη δὲ και τῶρα, ἐνθυμούμενος τούτο, νομίζω ὅτι εὐρίσκουμαι ἐντὸς χάους ἀπεράντου και ἄκρωσιωπιλοῦ. Ἢ εἰκὼν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν σμικρύνει ἀληθῶς τὸν θαυμασμόν, ὃν δοκιμάζει τις ἕνα εἰσερχόμενος εἰς τὸ μέσον τῶν τιτανείων ἐκείνων τοίχων. Καὶ ἐκεῖ, ὅπως ἀπανταχοῦ, ἡ θρησκεία τῶν νικητῶν ἰδιοποιήθη τὴν τέχνην τῆς θρησκείας τῶν ἠττημένων. Ὅλα σχεδὸν τὰ τζαμιά εἶνε ἀπομιμήσεις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ἔχουσι τὸν μέγαν θόλον, τὰ ὑποκείμενα αὐτοῦ ἡμιθόλια, τὰ προαύλια, τὰ προπόλαια, ἕνα δ' αὐτῶν και τὸ σχῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ γαιροῦ. Ἄλλ' ὁ ἰσλαμισμὸς ἐπέβλεπε ἐπὶ πάντα τὸ ἴδιον αὐτοῦ χροῖμα και τὸ ἴδιον φῶς οὕτως, ὥστε τὸ σύνολον τῶν γνωστῶν ἐκείνων σχημάτων παριστᾷ τὴν ὄψιν νέου οἰκοδομήματος, ἐν ᾧ διορᾷ τις τοὺς ὀρίζοντας κόσμου ἀγνώστου, και ἀναπνεῖ τὴν αὔραν ἄλλου Θεοῦ. Εἶνε καθολικὰ ἢ ἑσωνάρηκας ἀπέραντοι, ἀσθηρὰς και μεγαλοπρεποῦς ἀπλότητος, λευκοὶ ἀπανταχοῦ, και φωτιζόμενοι ἐκ παραθύρων ἀναριθμήτων, ἅτινα διαχέουσιν ἀπανταχοῦς φῶς γλυκὴ και ὀμαλὸν, ἐν ᾧ ὁ ὀφθαλμὸς βλέπει τὰ πάντα, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου, και ἀναπαύεται, ὅπως και ἡ δίκαιοια, σχεδὸν ἀποκοιμώμενος εἰς γαλήνην γλυκεῖαν και ἀπλετον, ἥτις ὀμοιάζει μὲ τὴν γαλήνην κοιλάδος γιονοσκεποῦς, ὑποκαταθέν οὐρανοῦ λευκοῦ. Δὲν θὰ ἐπίστευέ τις δὲ ὅτι εὐρίσκειται ἐντὸς περιβόλου κλειστοῦ, ἐὰν δὲν ἴκουε τὴν ἀντήχουσιν τοῦ ἴδιου του βήματος. Οὐδὲν ὑπάρχει ἐκεῖ τὸ ἀπασχολοῦν τὴν διάνοιαν, ἥτις διὰ μέσου τοῦ κενοῦ και τοῦ φωτός ἐκείνου ὑπάγει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας. Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ λόγος οὔτε μελαγχολιῶν οὔτε τρώμων· δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε ἰνδάλματα γοητευτικὰ, οὔτε μυστήρια, οὔτε γωνίαι σκοτειναὶ, ὅπου νὰ λάμπουσιν ἀμυδρῶς αἱ εἰκόνας ἰσραήλιας πολυπλόκου ὑπερανθρώπων ὄντων, ἅτινα συγχέουσι τὴν διάνοιαν· δὲν ὑπάρχει ἄλλο τι εἰμὴ ἡ καθαρά, γυμνὴ, ἐκθαμβωτικὴ και καταπληκτικὴ ἰδέα ἐνὸς μονήρους Θεοῦ, ὅστις ἐνασμενίζεται εἰς τὴν αὐστηρὰν γυμνότητα τῶν ἐρήμων τῶν ἐν μέσῳ ἀπλήτου φωτός, και ὅστις οὐδὲν ἄλλο ὀμοίωμα ἑαυτοῦ ἀποδέχεται ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ. Ὅλα τὰ αὐτοκρατορικὰ τζαμιά τῆς Κωνσταντινουπόλεως παριστᾶσιν αὐτὴν ταύτην τὴν ὄψιν τοῦ μεγαλείου, ὅπερ ἐξυψοῖ τὴν διάνοιαν, τῆς ἀπλότητος, ἥτις προσήλωσι αὐτὴν εἰς μίαν και μόνην ἰδέαν, και διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων τόσον δλίγον εἰς τὰς λεπτομερείας, ὥστε εἶνε δύσκολον νὰ τὰ ἐνθυμηθῇ τις ἐν καθ' ἑν. Τὸ τζαμίων τοῦ Ἀχμεδ, ὑπερμεγέθες, ἀλλὰ χάριον και ἐλαφρὸν ἔξωθεν ὡς οἰκοδομὴ ἐναέριος, ἔχει τὸν θόλον αὐτοῦ ἐπεστη-

ριγμένον ἐπὶ τεσσάρων ὑπερμεγέθων παραστάδων στρογγύλων ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν ὀπῶν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐγεροῖται τέσσαρα μικρὰ τζαμιά, και εἶνε τὸ μόνον τζαμίων τῆς Σταμποῦλ, ὅπερ φέρει τὸ περικλειῖς στέμμιον ἐξ ἠμιανθῶν. Τὸ τζαμίων τοῦ Σουλεϊμάν, ὅπερ εἶνε τι πλέον ἢ νὰς, πόλις ἰσρά, ἐντὸς τῆς ὀποίας ὁ ξένος ἀποπλανᾶται, σύγκριται ἐκ τριῶν ἑσωναρῆκων, και ὁ θόλος αὐτοῦ, ὑψηλότερος τοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐρῖδεταί ἐπὶ τεσσάρων θαυμαστῶν κίονων ἐκ γρανίτου βοδοχόρου, οἵτινες ἀναπολοῦσιν εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ θεατοῦ τὰ στελέχη τῶν περιβότων ὑψηλῶν δένδρων τῆς Καλιφορνίας. Τὸ τζαμίων τοῦ Μωάμελ εἶνε Ἀγία Σοφία λευκὴ και φαεινὰ· τὸ τοῦ Βαγιαζήτ ἀπολαύει τὰ πρωταῖα τῆς κομψότητος τῶν σχημάτων· τὸ τοῦ Ὀσμάν εἶνε ὄλον μαρμάρινον· τὸ τοῦ Σιά-ζαδὲ ἔχει τοὺς δύο χαριστέρεους μινάρδες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· τὸ τοῦ Ἀκ-σερά εἶνε τὸ κομψότερον πρότυπον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς τουρκικῆς τέχνης· τὸ τοῦ Σελίμ εἶνε τὸ σοβαρότερον, τὸ τοῦ Μαχμουδ τὸ ἰδιωτοπώτερον, τὸ τῆς σουλτάνας Βακιδὲ τὸ πλουσιώτερον εἰς κοσμήματα. Ἐναστον αὐτῶν ἔχει ἴδιόν τι κάλλος, ἢ μῦθον, ἢ προνόμιον. Τὸ τοῦ Σουλτάν Ἀχμεδ φυλάττει τὴν σημαίαν τοῦ Προφήτου, τὸ τοῦ σουλτάν Βαγιαζήτ περιστρέφεται ἀπὸ περιστερᾶς, τὸ τοῦ Σουλεϊμάν καυχᾶται διὰ τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ Καρὰ-χισσαρι, τὸ τῆς Βακιδὲ-σουλτάνας ἔχει τὸν ψευδογούσον κίονα, ὃν ἐξηγόρασε διὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὁ πορθητὴς τῶν Χινίων. Τὸ δὲ τοῦ Σουλτάν Μεχμεδ βλέπει ἄνεκα αὐτοκρατορικὰ τζαμιά νὰ κλίνουσι τὴν κεφαλὴν περὶ αὐτοῦ, ὅπως ἐνώπιον τοῦ δράγατος τοῦ Ἰωσήφ ἔκλινον τὰ δράγματα τῶν ἀδελφῶν. Ἐντὸς ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ὑψοῦνται οἱ κίονες τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνακτόρων και τοῦ Λύγουστείου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, οἵτινες ἔφερον τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Θεοδόρας και τῆς Βύδοξίας· ἐντὸς ἄλλων ἀνευρίσκονται τὰ μάρμαρα τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιῶν τῆς Χαλιγηδόνος, στύλοι ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς Τρωάδος, παραστάδες ἐκ τῶν ναῶν τῆς Αἰγύπτου, ὕψλοι πολύτιμοι ἀρκασθεῖσαι ἐκ τῶν περσικῶν ἀνακτόρων, διάφοροι ὕλοι ἐξ ἰπποδρομίων, ἀγορῶν, ἀγωγῶν και ναδῶν πάντα ταῦτα συγκεχυμένα και ἐξηφανισμένα ἐν τῇ ἀπεράντῳ λευκότητι τῆς νικητῆρας θρησκείας. Ἐνδοθεν δὲ διαφέρουσι τὰ τζαμιά ἔτι δλιγώτερον ἀπ' ἀλλήλων. Βίς τὸν μυχὸν αὐτῶν ὑπάρχει ἐν ἀναλογεῖον μαρμάρινον· καταντιὰν αὐτοῦ τὸ θεωρεῖον τοῦ Σουλτάνου περικλείσιν ὑπὸ χρυσῶν κηχλίδων· πλησίον τοῦ Μιχράμπ δύο ὑπερμεγέθη κηροπήγια, φέρουσι λαμπάδας ὑπερψήλους ὡς τὰ στελέχη τῶν φοινίκων· και καθ' ὄλον τὸ καθολικὸν ἀναριθμήτοι κανδήλαι ἐκ μεγάλης ὑελίνης σφαίρας, διατεταγμένα παραδόξως, ὥστε φαίνονται ἀρμονιώτεραι εἰς αἰθουσῶν γαιροῦ μᾶλλον παρα

εις τελευτην θρησκευτικην. Αι μεγάλα Ισραήλ επιγραφαι, οσαι περιέουσιν τας παρασάδας, τας ύφρας, τὰ παρόθυρα τών θόλων, ψευδής τις ζωφόρος απεικασμένη προς τὸ χρώμα τοῦ μαρμάρου, καὶ αὶ ὕλοι, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσι χρωματιστὰ σχεδιογραφήματα ἀνθίων, ἰδοὺ τὰ μόνα κοσμήματα, ἅτινα διακρίνονται ἐκ τῆς λευκῆς γυμνότητος τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων τοίχων. Θεσσαυροὶ δὲ μαρμάρων ἐπιγύθησαν μετὰ θαψιλίας εἰς τὰ δάπεδα τῶν προπυλαίων, εἰς τὰς περὶ τὴν αὐλήν οὐδ' εἰς τὰς πρὸς ἀπὸνψιν κρήνας καὶ εἰς τοὺς μικροδέδες· ἀλλ' οὐδαμῶς ἀλλοιοῦσι τὸν χαριέντως νηφάλλον καὶ αὐσπρὸν χαρμητῆρα τῆς οἰκοδομῆς, ἥτις εἶνε κατ'ἀλευκος, περικυκλωμένη ὑπὸ τοῦ πρασίνου χρώματος τῆς βλασῆτους, καὶ σέφεται ὑπὸ θόλων, ἀπαστραπτόντων ἐν τῇ κυκνοχρόῳ στερεώματι. Δὲν κατέχει δὲ τὸ τζαμίον εἰμὴ τὸν μικρότερον χώρον τοῦ περιόλου, ὅστις περιλαμβάνει λαβύρινθον θλον αὐλῶν καὶ οἰκιῶν. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι ἀροατήρια, ἀφιερωμένα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κορανίου, ταμεῖα πρὸς παρκαταθήκας ἰδιωτικὰς, βιβλιοθήκαι καὶ ἀκαδημαίαι, σχολαὶ λατρικαὶ καὶ νηπιαγωγεῖα, συνοικίαι σπουδασῶν καὶ μαγειρεῖα διὰ τοὺς πτωχοὺς, νοσοκομεῖα, καταφύγια διὰ τοὺς ὀδοιπόρους, λουτρώνας· πολίχνη φιλόξενος καὶ ἐσθραγετικὴ, συβρύστασα περὶ τοῦ ὑπερψήλου ἔγκου τοῦ ναοῦ, ὡς εἰς τοὺς πρόποδας θρούς, καὶ σκιαζομένη ἀπὸ γιγάντια δένδρα. Ἄλλ' ὅλαι αἱ εἰκόνες αὐταὶ συνσκοτίσθησαν ἐν τῇ δικνοίᾳ μου, καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν βλέπω εἰμὴ τὴν μικρὰν μαύρην κηλιδά εἰμαυτοῦ, ἀποπλανωμένου, ὡς μορίου τινὸς ἀτόμου, εἰς τοὺς ὑπερμεγέθεις ἐκείνους ἐσωνάρθικας, ἐν τῇ μέσῳ μακρῶν σειρῶν τούρων σμικροτάτων, ὅτινες πρηνεῖς πρὸς τὸ ἔδαφος κύπτοντες προσέχονται, καὶ προχωρῶ ἀποτεθραμωμένοι ἐκ τῆς λευκότητος ἐκείνης, ἐκθαμβος ἐκ τοῦ παρδόξου ἐκείνου φωτὸς, ἐκπληκτος ἐκ τῆς ἀπειρίας ἐκείνης, σφύρον τὰ ἐξηλωμένα μου παπούττια καὶ τὴν καταβεβλημένην συγγραφικὴν μου ὑπερηφάνειαν· καὶ μοὶ φαίνεται, ὅτι τὸ ἐν τζαμίον συγγέεται πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι περὶ ἐμὲ ἐκτείνεται καὶ ὅλας τὰς διευθύνσεις σειρὰ ἀτελείτητος παραστάδων καὶ θόλων, καὶ ἀπέραντος καὶ ἀχανῆς λευκότης, εἰς ἣν τὸ βλέμμα μου ἀφανίζεται.

Αἱ ἀναμνήσεις ἄλλης τινὸς ἡμέρας εἶνε ζοφωρώταται καὶ πλήρεις μυστηρίων καὶ φαντασμάτων. Βισέρχουμαι εἰς τὴν αὐλὴν οἰκίας τινὸς μουσουλμανικῆς, καταβαίνει ὑπὸ τὸ φῶς δαδὸς μέγχι τῆς τελευταίας βαθμίδος κλίμακα ζοφερὰν καὶ ὄγρην, καὶ εὐρίσκουμαι ὑπὸ τοῦς θόλους τοῦ Κερὲ-μπικτάν-Σεράι, τῆς μεγάλης κιστέρνας (ἢ δεξαμενῆς) τοῦ Κωνσταντινου, τῆς ὁποίας τὰ ἔκροα, κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ὄχλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶνε ἄγνωστα. Τὰ πρασινωπὰ ὕδατα ἀφανίζονται ὑπὸ τοὺς μαύρους θόλους, φωτιζο-

μένους ἐνισχυθῶν ὑπ' ἀκτινὸς τινος ἀμυδρῆς φωτὸς ὄχρου, ὅπου ἐπαυξάνει ἐτι μᾶλλον τὴν φρίκην τοῦ σκότους. Ἢ δὲ καθιστᾷ πυροπλεγεῖς τὰς ἀψίδας τὰς πλησίον τῆς θύρας, καταφωτίζει τοὺς καταστάζοντας τοίχους, καὶ ἀποκαλύπτει συγκεχυμένους σειρὰς ἀτελευτήτους κίονων, ὅτινες διακόπτουσι τὸ βλέμμα ἀπανταχόθεν, ὡς τὰ στελέχη τῶν δένδρων εἰς πυκνότερον δάσος πλημμυρητῶν. Ἢ φαντασία, προσελευσμένη ὑπὸ τῆς ἠδονῆς τοῦ τρόμου, ἐξεκπορεύεται εἰς τὰ βλάη τῶν νικηρωσίμων ἐκείνων στοῶν, ὑπερηφάνισα τὰ ἀπύκισια ὕδατα, καὶ περιπλανᾷται εἰς ἀτελευτήτους σκοτοδινίαν προξενούσας περιπλανήσεις διὰ μέσου τῶν ἀνυρθημάτων ἐκείνων κίονων, ἐν ᾗ ἡ σιγανὴ φωνὴ ἐνδὸς διερευνητικῆς διηγεῖται ἱστορίας φρικώδεις περὶ τοῦ ἀποτολιμηθέντος νὰ διαπλευσῆ ἐν ἀκατίῳ τὰ ὑπόγεια ἐκείνα ὕδατα, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ τέλος, ὅστις ὑπέστραψε μετὰ πολλὰς ὕρας κωπηλατῶν ἀπληπισμένος, μὲ πρόσωπον παρηλλαγμένον καὶ μὲ κόμην ἠνωρθωμένην ἐκ τῆς φρίκης, ἐν ᾗ οἱ ἀπώτατοι ὀδοὶ ἀντήχουν ἀπὸ καγχασημῶς ὁμοθυμῶδεις, καὶ ἀπὸ συρίγματα δέξια, καὶ ἄλλων, ὅτινες οὐδαμῶς ὑπέστραψαν, ἀλλ' ἐτελείωσαν τὴν οἶδα πῶς, ἴσως ἐκμανέντες ὑπὸ τοῦ τρόμου, ἴσως ἀποθανόντες τῆς πείνης, ἴσως παρκαυθέντες ὑπὸ μυστηριώδους βέβηματος εἰς ἄβυσσον ἄγνωστον, πολὺ μακρὰν τῆς Σταμπούλ, Κύριος οἶδα ποῦ. Ἢ ἄνεμα τοῦτο ἀφανίζεται ἀφῶνος εἰς τὸ μέγα φῶς τῆς πλατείας τοῦ Ἄτ-μεϊδάν, καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς εὐρίσκουμαι ἐκ νέου ὑπὸ γῆν, μετὰ τῶν δικαστῶν στύλων τῆς ξηρῆς δεξαμενῆς Νιπίν-μπίρ-διρέκ, ὅπου ἐκατὸν ἐργάται ἔλληνας κλώθουσι μέταξεν, ψάλλοντες δι' ὀξείας φωνῆς ἄσμα πολυεπιστήριον, ὅσι τίζόμενοι ὑπὸ μιᾶς ἀκτίνος φωτὸς ὄχρου διαθλωμένης εἰς τὰ δικαστηριακά τῶν ἀψίδων καὶ ἀκούῳ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου τὸν κρῆτον διαβαίνοντος καρυθανίου. Μετὰ ταῦτα πάλιν ὁ ὑπαίθρος ἀπὸ καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ πάλιν ἐκ νέου τὸ σκότος ὑπὸ ἄλλας ἀψίδας προκινώνουσι, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἄλλων σειρῶν στύλων, ἐν ἡσυχίᾳ ἐπιταφίῳ, ταρρατωμένη ὑπὸ ὑποκόφων μακρινῶν ἤχων· καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι ἐσπέρας ὀδοιπορῖα μυστηριώδης καὶ πλήρης ἰδεῶν, μεθ' ἣν ἀπομένει πρὸ τῶν ἐφθαλμῶν μου ἐπὶ μακρῶν χρόνων ἢ εἰκῶν εὐρέεις ὑπογείου λίμνης, εἰς ἣν ἐγκατεβυθίσθη ἡ μητρόπολις τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ εἰς ἣν ἔχει ν' ἀφανισθῇ μίαν ἢ μέραν καὶ ἡ Σταμπούλ, ἡ σήμερον μειδιώσα καὶ ἀπροφύλακτος.

Ἐκείνη σελίτζα.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ 100 κατοίκων 15 εἰσὶν ἀγράμματοι, ἐν ᾗ ἐν Σαξωνίᾳ ὑπολογίζεται 1 ἀγράμματος ἐπὶ 100 κατοίκων, ἐν Δανυμαρλίᾳ καὶ Βυαρλίᾳ 3, ἐν Ἑλβετίᾳ 7 καὶ ἐν Πρωσσίᾳ 11.

Ἐκ τινος πραγματείας περὶ τοῦ Ἄρειου Πάγου τοῦ διδάκτορος κ. Κ. Παπαμιχαηλοπούλου, ἀναγνωσθεῖσης πρὸ τινος ἐν τῷ ἐνταῦθα φιλολογικῷ συλλόγῳ «Ἑλληνιστῶν» καὶ ἰσονοῦται δημοσιευμένης, ἀποσπῶμεν τὸ ἐπόμενον τμήματιον, ἐν ᾗ ἐξετάζεται τοπογραφικῶς ὁ λόφος τοῦ Ἄρειου Πάγου, ἐφ' ᾧ ἤραζε τὸ ἀνώτατον ἠμῶν μνημον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων δικαστήριον.

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

Ὁ Ἄρειος Πάγος ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἄρεος, θεοῦ τῶν αἱμάτων. Ἐκ τινος ὅμως αἰτίας ἀπέβημεν ἐ θεὸς οὗτος τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὸν παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν βράχον φιλονεικεῖται. Ὁ Ἑλλάδικος φωνεῖ ἐτι ἐκλήθη Ἄρειος ἐπεὶ τὰ φονικά δικάζει· ὁ δ' Ἄρης ἐπὶ τῶν φόνων. Πάγος δὲ διότι ὁ Ἄρης ἐπέτρεπε τὸ δόρυ ἐκεῖ ἐν τῇ πρὸς Πησειδῶνα ὑπὲρ Ἀλιεροῦ διέκρη. Μᾶλλον πρέπει νὰ πιστεῦσωμεν ὅτι ἔλαβε τοιαύτην προσωνομίαν ἀπλῶς, διότι ἐκεῖ ἐδικάσθη ὁ Ἄρης, καὶ οὐχὶ διότι ἐδικάζοντο ἄρεια, φονικά, ἐγκλήματα· ἡ δευτέρα αὕτη ἐρμηνεία τυγχάνει οὕτα βεβιασμένη. Ὡς πρὸς τὸ πάγος δὲ, τοῦτο πιθανὸν εἶναι ὅτι ἐλήφθη ἐκ τοῦ πηγυρι (ἐμπήρη), διότι ὁ Ἄρης δικάζομενος ἐνέπηξεν ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου τὸ δόρυ αὐτοῦ· πιθανώτερον ὅμως ὑπάρχει ὅτι ἡ λέξις πάγος εὐρίσκειται ἐνταῦθα ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ αὐτῆς, ἥτις ἐστὶν ἐν γένει· σῶμα πεπηγός, στερεόν, λόφος πετρώδης, βράχος.

Ὁ Ἄρειος Πάγος, ἡ ὄχθος, ἡ ὀλικὴ βάσις, ἐφ' ἧς ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας ἤραζε τὸ σεμνότετον καὶ περιφανὲς ἠμῶν μνημον δικαστήριον, ἦν ἐν τῶν περιελκόντων τὴν Ἀγορὰν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ὑψωμάτων· τὰ ἔτερα εἰσὶν· ἡ Ἀκρόπολις, ὁ λόφος τῆς Πηνυκῆς καὶ ὁ τοῦ Μουσειου, σχηματίζοντα μετὰ τοῦ Ἄρειου Πάγου μικρὰν κοιλάδα, ἧς ἕνεκα ἡ ὄσις αὕτη ἐκαλεῖτο κοιλὴ Ἀγορὰ ἢ κοιλὴ. Ὁ Ἄρειος Πάγος ἔριζει τὸ βόρειον μέρος τῆς κοιλάδος, καίμενος εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἢ τοιαύτη ὄσις αὐτοῦ, ἀντικρὺ μὲν τῶν λαμπρῶν καὶ πολυθαυμάστιον Προπυλαίων, ὑπεράνω δὲ τῆς Ἀγορῆς καὶ ἐν γένει ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως, ἦν τὰ μάλᾳ διαπρεπῆς καὶ ἀνάλογος τῇ ἰδέᾳ, ἣν ἐξεπροσώπει ἐν Ἀθήναις.

Ὁ λόφος τοῦ Ἄρειου Πάγου ὑπάγει πάντῃ ἀκανονίστου σχήματος κατὰ τε τὸ ὕψος καὶ τὴν περιφέρειαν· δύναται τις μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι μᾶλλον ἐπιμήκης ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμῆς, καὶ ὅτι κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος εἶναι ὑψηλότερος καὶ καθεῖτως ἀπόκρημνος, φερόμενος κυανάνθως δι' ἠρέμου κλίσεως πρὸς τὸ δυτικόν, ὅπου καὶ ἐξαφανίζεται παρὰ τὴν ἀμαξίτην ἐδὸν, ἥτις σημερον περιβάλλει τὴν Ἀκρόπολιν. Κατὰ τὸ ἀνατολικὸν λοιπὸν μέρος σχηματίζεται ἀρκοῦντως καταφανεῖς ὁ λόφος, καὶ ἐκεῖ ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου, διότι περιττὸν ἀπέβηκε νὰ χρησιμεύσῃ ὀλόκληρος ὁ λεγόμενος καὶ φαινόμενος

Ἄρειος Πάγος εἰς τὸν σκοπὸν δι' ἃν ἔριστο. Καὶ τῷ ὄντι διὰ προχείρου κατὰ χώραν παρκτηρήσεως πευθόμεθα ὅτι ἐκ τῆς ἐμὲ πολλῶν γιλιᾶδων τετραγωνικῶν μέτρων ἐπιφανείας τοῦ λόφου μόνον ἑκατὸν ἢ διακόσια τοιαῦτα μέτρα ἤρουν, ὡς καὶ ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων φαίνεται, νὰ περιλάβωσι καὶ δικαστῆς καὶ διαδίκους καὶ τοὺς βωμοὺς κλπ. Ὁ λοιπὸς χώρος τοῦ λόφου, ὁ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ἦν κατεληγμένος ὑπὸ οἰκιῶν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐπὶ τῆς βραχίδος ἐπιφανείας αὐτοῦ λαξεύματα καὶ φρέατα. Ἄλλως τόπος τοιοῦτος καὶ τοσοῦτο κεντρικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ μένῃ κενός, ἐν ᾗ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἦν λίαν σπῆ.

Ὡς εἶπον, κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ λόφου σχηματίζεται ὕψωμα μεγαλύτερον, ὡς εἰδὸς τις λόφος, ὅπου ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου. Ἐνταῦθα προσέρχεται τις ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Ἀγορῆς διὰ τῆς μεσημβρινῆς πλευρῆς, ἀναβαίνων κλίμακα ἐκ βαθμίδων δέκα καὶ ἕξ, ἐγκυκομμένων ἐπὶ τοῦ βράχου διὰ βαθείας ἐντομῆς εἰς αὐτόν. Αἱ βαθμίδες αὐταὶ δὲν ἀπήρτιζον ὀλόκληρον τὴν κλίμακα, διότι εἰς τὸ κάτω μέρος, κατὰ τὴν βᾶσιν αὐτῆς, ἐλλείπουσι, φθαρεῖσαι ἐκ τοῦ χρόνου ἢ ὑπὸ καταστραπειτικῆς χειρὸς, δύο ἢ τρεῖς· πρὸς τὴν κορυφὴν δὲ φαίνεται ὅτι ἐλλείπει ἡ ἀνωτάτη βαθμὶς, ἀποτελουμένη τότε ἐκ μαρμάρου ἐμβεβλημένου εἰς τὸν βράχον. Εἰς τὸ ἀνω μέρος τῆς κλίμακος ἀπαντᾷ μικρὸς χώρος ἐπίπεδος, περὶ ὃν σώζονται βᾶθρα λελαξευμένα ἐπὶ τοῦ βράχου. Ἄν τὰ βᾶθρα ταῦτα ἦσαν αἱ ἔδραι τῶν Ἄρειοπαγίτων δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς, ἀλλ' ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν τοῦτο, συνδυάζοντες τὰς ἐπὶ τόπου παρατηρήσεις πρὸς τὰς σωζομένας μαρτυρίας. Τὸ στενὸν τοῦ χώρου τοῦτου δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ πλείονας τῶν δέκα, ἐν ᾗ οἱ ἐκεῖ συνεδριάζοντες δικασταὶ ἦσαν πολλαπλάσιοι· ἐκτῆς ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐκάθητο ὁ προεδρεύων τοῦ δικαστηρίου καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν δικαστῶν, ἢ οἱ θεσμοθέται, περὶ ὧν κατωτέρω, οἱ δὲ λοιποὶ Ἄρειοπαγίται ἐτοποθετοῦντο εἰς τὰ ἀνωτέρω εὐρισκόμενα βᾶθρα. Ἐπειδὴ ὅμως οὐδαμῶς ἀλλαχόθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ λόφου ὑπάρχει εὐρυτέρα ἔκτασις καὶ καταλληλότερα πρὸς συνεδρίασιν τῶν δικαστῶν, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἀνωτέρω. Ἢ θέσις αὕτη, καμμένη οὐχὶ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον τοῦ λόφου, προφυλάττεται καὶ ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς πνοῆς τοῦ βορρᾶ, ὅστις ἐν Ἀθήναις, καὶ δὴ ἐν ταύτῃ τῇ θέσει, πνέει ραγδαίως καὶ ἀκατάσχετος. Ἐν τῇ σέψει ταύτῃ ὅμως δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ τότε κατάστασις τοῦ λόφου, διότι νῦν μετεβλήθη διὰ τῆς ἀποκοπῆς μεγάλου τμήματος ἐκ τοῦ ὕψιλοτέρου ΒΑ. μέρους. Ἄλλως ἐνισχύεται ἡ γνώμη αὕτη καὶ ἐκ τούτου· εἰς τε τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν πλευρὰν τῆς θέσεως ἐκείνης ἐγείρονται βᾶθρα, περὶ ὧν ποιοῦνται λόγον ὁ τε Ἡδριπίδης καὶ ὁ Παυσανίας, ὅτι ἦσαν οἱ δύο ἀργεῖο

λίθοι, οί χρησιμεύοντες ο μὲν ὡς ἐδώλιον τοῦ κατηγοροῦ, ὁ δὲ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὰς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ δίκας ὡς ἀναφέρει ὁ Βύριπίδης ἐν τῇ ἐπὶ μητροκτονίᾳ δίκῃ τοῦ Ὀρέστου :

«Ὡς ὁ εἰς Ἀρείον ἔχθον ἦσαν εἰς δίκην ἔστην, ἐγὼ μὲν θάπτεον λαθῶν βάρη, τὸ δ' ἄλλο πρίσθει' ἤπερ ἦν Ἐρινύων, εἰπάν ἀκούσας τε κλπ.»

ἐνταῦθα δὲ ὀμιλεῖ ὁ Ὀρέστης κατηγορούμενος ὑπὸ τῶν Ἐρινύων, ὧν ἡ πρεσβυτέρα, ἡ Τισιφώνα, παρεκάθητο ὡς κατήγορος. Ὁ δὲ Παισανίας, ἰδὼν τοὺς λίθους τούτους, ἀναφέρει αὐτοὺς ἐπ' ὀνόματος. «Τοὺς δὲ ἀργοὺς λίθους, ἐφ' ὧν ἐστῶσιν ὕσαι δίκας ὑπέχουσι καὶ οἱ δικάοντες, τὸν μὲν Ἰχέριος τὸν δὲ Ἀναιδείας ἐνομάζουσι». Ἐπὶ τῶν λίθων τούτων ἴσταντο ὄρθιοι ἀμφότεροι οἱ διάδικοι, ὁ μὲν κατήγορος ἐπὶ τὸν τῆς Ἰχέριος, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἐπὶ τὸν τῆς Ἀναιδείας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λίθοι οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐγθεν καὶ ἐθεν ἀμέσως μετὰ τὴν κλίμακα, κατὰ τὸν Wordsworth καὶ τὸν Pittakly, ἐπόμενον ἐστὶν ὅτι ὁ μεταξὺ τούτων χώρος ἦν ἡ ἔδρα τοῦ δικαστηρίου.

Ἀμέσως ὑπὲρ τὰ βάρη ταῦτα ἔπειτα ἄλλη λεία ἐπιφάνεια, ἥς ὑπεράνω, κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν ἄκρον, κεῖται λίθινη ἐκ τοῦ αὐτοῦ βράχου λελαξευμένη τράπεζα, ἥτις προφανῶς ἦν βωμὸς, διότι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ὑπάρχει πως κοίλη καὶ φέρει εἰς τὸ ἄκρον παρὰ τὸ χεῖλος βοθρίον, εἰς ὃ κατέρρεε τὸ αἶμα τῶν σφρυγίων. Πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ βωμοῦ τούτου, παρὰ τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ λόφου, ὁ βράχος εἶναι λείος καὶ ἐστιλωμένος. Ἐνταῦθα ἦν πιθανῶς ὁ βωμὸς τῆς Ἀρείας Ἀθηναῖς ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου μετὰ τὴν ἀθώωσιν αὐτοῦ ἰδρυθεὶς κατὰ Παισανίαν: «Καὶ βωμὸς ἐστὶν Ἀθηναῖς Ἀρείας, ὃν ἀνέθηκεν [Ὀρέστης] ἀποφυγὼν τὴν δίκην». Ἀλλὰ πλὴν τούτου ὑπάρχον βεβαίως ἐκεῖ καὶ ἄλλοι βωμοὶ καὶ ἀγαλματα, ὧν τὰς θέσεις εἶναι δύσκολον πλέον ν' ἀνεύρωμεν σήμερον, διότι ὁ λόφος οὗτος κατὰ τὴν μακραιώνα ὑπαρξὶν αὐτοῦ ὑπέστη σπουδαίαν παραλλαγὴν. Ἐνεκα σεισμοῦ ἀπεκόπησαν παλῶρια τμήματα ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ βράχου ἀκριβῶς ἐκείνης, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ κύριον σημεῖον τῆς ἐρεῦνης ταύτης· οὕτω δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ λόφου ἐσυμκρίθη καὶ οὐσιωδῶς μεταβλήθη. Γινώσκουμεν ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἔγαλμα τοῦ Κήρυκος, ἐπίσης ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ ἦν ἡ Στήλη, ἐφ' ἧς ἦσαν ἀναγεγραμμένοι οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος. Τὴν στήλην ταύτην ἀναφέρει ὁ Δημοσθένης ὅτι ἐπεστέθη, ἐπὶ σπουδαίας τιμῆς ὑποθέσεως, καὶ ἐβουλεύετο μετὰ φίλων αὐτοῦ τί ἔπρεπε νὰ πρόξῃ. Οἱ ἐκεῖ ἀναγεγραμμένοι νόμοι ἐλέγοντο «οἱ ἐκ τῆς στήλης» ὁ Λυσίας λέγει ἐν τινι λόγῳ αὐτοῦ, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ δικαστηρίου: «Καὶ μοι ἀνάγνωθι καὶ τοῦτον τὸν νόμον ἐκ τῆς στήλης τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου». Ἐπίσης ὀνομάζοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων: «οἱ ἐξ Ἀρείου Πάγου νόμοι». «Αὐτὸς μὲν κατὰ

τοὺς νόμους τοὺς ἐξ Ἀρείου Πάγου φεύξεται... Ἀλλὰ δυνάμεθα εἰκότως νὰ δεχθώμεν ὅτι ἴσταντο ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ ἔγαλμα τοῦ Ἄρεος, ἐξ οὗ συνεστήκει καὶ ὠνόμαστο τὸ δικαστήριον. Ἐπίσης ὑπῆρχεν ἐκεῖ βωμὸς, ἴσως δὲ ἔγαλμα, τῶν Ἐρινύων καὶ ἄλλων θεῶν, εἰς ὧν τὸ ὄνομα ἔγραφε νὰ θυνοῖτο ὁ ἀνταλαβάνων δικαστικὸν ἄγῳνα. Συνεδέοντο δ' αἱ Εὐμενίδες μετὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου, διότι οὗτος ἦν φοινικὸν δικαστήριον, ἐκείνη δ' ἐλευροῦντο τιμωροὶ τοῦ νόμου. Ὁ Παισανίας ἀναφέρει περὶ τῶν βωμῶν: «Καὶ ἀθροισζομένων ἐπ' αὐτοὺς τῶν Ἀθηναίων, καταφύγουσιν εἰς τὴν Ἀρείον Πάγον καὶ ἐπὶ τῶν θεῶν, ἃς Σεμνάς κλοῦσι, τοὺς βωμοὺς». Ἐἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου καὶ ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ λόφου ὑπάρχει ἄλλη κλίμαξ, ἥς σὺζονται σήμερον αἱ κάτω δώδεκα βαθμοὶ, ἐκ τοῦ βράχου πεποιημένοι· ἐπειδὴ δὲ ὁ βράχος δὲν ἦρκει, διότι ἦν ἐλλειπῆς, αἱ λοιπῆς, αἱ ἀνώτεροι περιῖπου δέκα ἢ δώδεκα καὶ αὐταί, ἦταν πρόσθετοι ἐκ μαρμαρίνου. Διὰ τὴν κλίμακας ταύτης ἐκαινόνοντο μὲν οἱ ἐπὶ τοῦ λόφου κατοικοῦντες τοὺς κάτωθι καὶ πρὸξ οἰκοῦσιν, ἀλλ' ἰδίᾳ αὐτὴ ἐχρησίμευσεν ἵνα δι' αὐτῆς ἀνέρχωνται οἱ κατηγορούμενοι, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καταγγελίας ἐνώπιον τοῦ Ἀργοντος Βασιλέως ἐβουροῦντο μεμολυμένοι, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ διέλθωσι διὰ τῆς ἀγορᾶς, ὅθεν ἦν ἡ κενὴ ἀνάγκη εἰς Ἀρείον Πάγον.

Δὲν δύναμαι νὰ παραδεχθῶ ὅτι οἱ λεπτοὶ καὶ καλλιτέθητοι Ἀθηναῖοι ἀνείχοντο τὴν λόφον, ἢ ἀκριβέστερον τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου, «τὸ σεμνότερον καὶ ἱερώτατον», οὕτω γυνῆν καὶ ἀκαλλῆς, οἷον περιίσταται σήμερον. Ὁ Ἀρείος Πάγος ἔκειτο ἀντιπρὸ τῶν Προπυλαίων, καὶ ὑπεράνω τῆς Ἀγορᾶς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ Στωῶν Μικτῆς καὶ Ἐλευθερίου καὶ Βασιλείου, Θαυμασίου, κροκοτημένων διὰ γραφῶν καὶ παντοίων ἔργων τῆς πλαστικῆς, ὥστε αὐτὸς δὲν ἠδύνετο νὰ ἴστανται ἐκεῖ ἐστρατημένοι· εὐπροσπεύς καὶ εὐκόσμητος, τοῦλάχιστον τοιαύτης, ὅταν ἐπέτραιπεν ἡ σθεναρότης τῆς ἰδέας τοῦ ὑπερτάτου ἐκείνου δικαστηρίου. Καὶ ἐν ἐν τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ ἔπρεπε νὰ τελεθῆ ἡ μυθολογικὴ ἀρχαῖα ἰδέα τῆς συστάσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ τῆς ἀφιέρωσός εἰς τὸν φιλοπόλεμον Ἄρην, δὲν ἀπεκλείετο ἕμως ἡ προσθήκη ἀναλόγου τιμῆς καὶ εὐπροσπεύς κόσμου αἰ αὐτόν. Ἡ λαμπρότης καὶ ἡ τελευτή τῶν ἱερῶν λαίων καὶ ἡ κομφή χάρις τοῦ νεοῦ τῆς Ἀπτεῖης Νίκης προσέδιδεον εἰς τὸν λόφον τοῦ θεοῦ δικαστηρίου ὡς εἰς ἀντάξιον ἐκείτων ἱερῶν καὶ καλλώπισμα. — Εἰς τὴν δεξιὴν χεῖρα τοῦ τοιχοματου τῆς ἐν τῷ βράχῳ ἐντετυμημένης κυρίας κλίμακας ὑπάρχει βαθὺ λάξευμα τοῦτο, φρονῶ, ἐπικρατοῦν διὰ μαρμαρίνου, ἀποτελούντος ἐπιφάνειαν καλὴν καὶ λείαν, χρησιμεύουσαν καὶ πρὸς καλλωπισμὸν καὶ πρὸς ἀνετον στήριξιν τῶν χει-

ρῶν τοῖς τε ἀνιοῦσι καὶ κατιοῦσιν. Ὅμοίαν ἐντομὴν παρετήρησα καὶ εἰς τὴν ἐτέραν κλίμακα, τὴν τῶν κατηγορουμένων. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀθηναίων, ὅτε τοσοῦτον ὠραῖοτη ἢ πόλις διὰ τῶν Περσικῶν θησαυρῶν, καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἢ διακόσμησις οὐδόλως ὑπέστησεν, καὶ ὅτι καὶ αἱ ἔδραι τῶν Ἀρειοπαγιδῶν ἐκαλύφθησαν διὰ μαρμαρίνων πλακῶν. Τοῦ τοιαύτου ἕμως καλλωπισμοῦ τοῦ Ἀρείου Πάγου οὐδὲν ἔχνος σώζεται. Ἄν μὴ κατέπιπτεν, ὡς εἶπον, μέγα καὶ δὴ τὸ κυριώτατον μέρος τοῦ βράχου, βεβαίως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ δρίσωμεν κάλλιον καὶ ἀκριβέτερον τὰς θέσεις τῶν ἐκεῖ προστεθειμένων βωμῶν καὶ ἀγαλμάτων καὶ τῆς στήλης. Τὸ μόνον σωζόμενον σήμερον πρόσθετον ὄλικὸν ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ εἶναι τμήμα ἐνετικῆς ἢ τουρκικῆς τοίχου, προσηρησιμένον εἰς τὴν ἀκροτάτην βορειοανατολικὴν γωνίαν αὐτοῦ. Τοῦτο βεβαίως εἶναι λείψανον προμαχώνος στρατοῦ, πολιορκουμένου τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ Ἀρείος Πάγος ἀπὸ παλαιότητας ἐποχῆς ἐχρησίμευσεν ὡς ἀφαιτηρία προσβολῆς κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως· οὕτως αἱ Ἀμαζόνες ἐκεῖ ἐστρατοπέδευσαν. Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τοὺς Μηδικὸς πολέμους οἱ Πέρσαι ἐκ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπειράθησαν ἀφραδέστερον νὰ καύσωσι τὸ ξύλινον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως. «Ὁ δὲ Πέρσης ἔξασεν ἐπὶ τὸν κατακτινὸν τῆς ἀκροπόλεως ἔχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἀρήιον πάγον, ἐπὶ τὸν ἔκειτο τὸν τρόπον τοιοῦτον: ἕμως στυπεῖον περὶ τοὺς εἰσόδους περιθένας ἄψευαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα. Ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι οἱ πολιορκούμενοι ἕμως ἠμύνοντο, καίπερ εἰς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπαιγμένοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος». Ἐκ τοῦ περιλειπομένου δὲ ἀσβεστοκίττου τοίχου συμπεραίνω ὅτι καὶ κατὰ τοὺς μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἐνετῶν περὶ κατοχῆς τῶν Ἀθηναίων πολέμους ὁ Ἀρείος Πάγος καὶ αὐδὲς ἐχρησίμευσεν κατὰ τῆς Ἀκροπόλεως.

ΠΡΟΦΡΟΣ ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΥΞΙΣ

Τὰ προτερήματα πολλῶν ἀνδρῶν, διασήμων κατόπιν καταστάτων, ἐξεδηλώθησαν πολλάκις ἀπὸ νεκρωτάτης ἡλικίας, ὥστε παῖδες ἔτι ὄντες διακρίνοντο τῶν ἀμηλικῶν των, ὡς ἀργότερον ἀνδρωθέντες ὑπερῆγον τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Παρὰ τοῖς μελοποιῶσι ἰδιαιτάτα καὶ τοῖς μουσουργοῖς δὲν σπανίζουσι τὰ παραδείγματα τοιαύτης προόδου ἀναπτύξεως, ἥτις φαίνεται ὑπερπηθῶσα τοὺς φυσικοὺς νόμους. Ἐπταετής ἢ οὐκ ἔτι ἢ ἔτι ἦν ἄριστος μουσουργός, ὁ δὲ Λεσουέρ (Lesueur) καὶ ὁ Λούλλι (Lulli) ἐμελοποιῶν παῖδες ἔτι ὄντες. Τὸ λαμπρότατον ἕμως τῶν τοιοῦτων παραδειγμάτων εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ τοῦ Μότσαρτ (Mozart), οὗ ὁ ὄργανισμὸς ἦτο τι ἑκτακτὸν καὶ ἀκατάληπτον. Ἐπι τετραετίας, ἦν οὗτος ἔξοχος μουσουργός, καὶ διήγειρε γενικὸν θαυμασμὸν ἀνὰ τὰς πρώτιστας τῶν ἡγεμονικῶν αἰῶν τῆς Εὐ-

ρώπης, ἀνὰ τὰς ὁποίας περιῆγον αὐτὸν ὁ πατήρ, ἐπιδεικνύων ὡς τι ἑκτακτὸν φαινόμενον. Γεγονός τι μάλιστα ἐπισυνέβη τότε καταδεικνύσει τίνι τρόπῳ κρίνει τὸ δημόσιον τὰ πράγματα, διδάσκον συγχρόνως καὶ ὁποῖαν σημασίαν δέον νὰ παρέχη τις εἰς τὰς κρίσεις του ταῦτα. Ὁ Μότσαρτ, ἐλθὼν εἰς Γαλλίαν ὡς ἔξοχον παιδίον, ἀνεστάτωσε τοὺς Παρισίους, πάντες δὲ καὶ λαὸς καὶ αὐτὴ ἐνεθουσίαν ὑπὲρ αὐτοῦ· μετὰ εἰκοσιν ἕμως ἔτη, ὠριμος πλέον ἀνὴρ, ἐπανελθὼν ὡς μέγας μελοποιός, εὖρε καταφρόνησιν καὶ λήθην! Ἄς μὴ παραλίπωμεν νὰ μνημονώσωμεν μεταξὺ τῶν μουσουργῶν καὶ τὸν Βαπτιστὴν Ραιζίν (Raisin), μετὰ Θαυμασθῆς ἐπιτυχίας παίζοντα διὰ βιολίου εἰς ἡλικίαν τεσσάρων μόλις ἔτων, ἀποθανόντα δὲ ἐκ πληγῆς κατενεχθείσης αὐτῷ ὑπὸ συναδέλφου ἐν θεατρικῇ τινι παραστάσει· καὶ τὰ δύο ἐπίσης παιδία, τὰ γνωστότερα ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν οἱ δύο Λαζαρόνοι, τὰ ἐκπλήξαντα Νεάπολιν καὶ Λονδίνον κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἕτινα ἐπταετὴ τὴν ἡλικίαν ἀπέθανον διὰ βιαίου θανάτου, κεραυνόπληκτα.

Ὁ προσημῶς τῶν πλείστων καλλιτεχνῶν, ζωγράφων, γλυπτῶν, ποιητῶν, ἐξεδηλώθη πολλάκις ἑνωρὶς λίαν διὰ σημείων, ἕτινα οὐδεὶς ἠδύνετο νὰ παραγνωρίσῃ.

Ὁ Γερμανόγιο (Gericke) εἰσέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰπολύσῃ τῆς σχολῆς αὐτοῦ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελοῦν, παιδίον ἔτι, προσημῶν «Δὲν μὲναι πλέον τίποτε νὰ σε διδάξωμεν!» Ἡ περὶ τὴν γλυπτικὴν ἰδιοφυῖα τοῦ Κανόθα ἀνεκαλύφθη ἐκ τύχης ὑπηρετῶν οὗτος παρὰ τινι σακχαροπλάστη, ἐπλάσεν ποτα, ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ κυρίου του, διὰ τὴν τράπεζαν ἰταλοῦ μεγιστάνος γλύμισμα ἀπεικονίζον λέοντα, τοσοῦτω φυσικὴν καὶ μεγαλοπρεπείας πλήρη ἔχοντα τὴν ἐκφρασίαν, ὥστε μόλις τὸν εἶδον ἄπαντες οἱ συνδαιτυμόνες ἐξέπτεψαν δημοθυμῶς ἐπιφώνησα θαυμασμοῦ· τοῦτο ἐπέβλεψεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ παιδός, ὃν ἐξαγαγόντες ἀπὸ τοῦ σακχαροπλαστείου παρέδωκαν εἰς γλύπτην ὅπως διδάξῃ αὐτόν. Ὅμοιος ὁ ἐκ Κορτόνε Πέτρος, ὑπηρετῆς ὢν ἐν μαγειρείῳ, παιδίον ἔτι ἰχνογράφει θαυμασίως, διὰ μικρᾶς δὲ συνδρομῆς κατέστη ἔξοχος ζωγράφος. Τοιοῦτος ἦν ἐπίσης καὶ ὁ Ἀδριανὸς Βράουβερ (Brauwer), ὃν ὁ φιλάργυρος κύριος του Φραγκίσκος Ἄλς κατέκλειεν εἰς ὑπερβῶν, ἵνα τοὺς πίνακας αὐτοῦ πωλεῖ πρὸς ἴδιον ὄφελος καὶ ὡς ἰδίᾳ ἔργα. Καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀναφέρεται τοιαύτη καλλιτέχνης ἢ Μαρκίλλα Εὐφροσύνη, θυγάτηρ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἀπολλοδώρου, ὃν ἐθανάτωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός, ἥτις δεκατριετίς ἀνήγειρε τῷ πατρὶ αὐτῆς τάφον, καὶ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ διὰ τὰς γλυφὰς αὐτοῦ θαυμασίων αὐτὴ ἀπέθανεν, εὐθὺς ὡς ἐπλήρωσε τὸ υἱικὸν καθήκον.

Ἐνίοτε παιδία τινὰ διακρίνονται διὰ τὸν χαρακτήρα ἢ τὴν βαθύνοιαν αὐτῶν, ὑπερτέρα ἢ κατὰ

την ηλικίαν των. Μεταξύ τούτων τακτέον Κά-
 τωνα τον εξ Ύτικής, μετά μεγίστου προσνεχ-
 θέντα θάρρους κατά τας επί Σύλλα σφαγάς. Με-
 ταξύ των τοιούτων δέον επίσης να συναριθμηθῆ
 και Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ὃν ἐν τρωμαζῆς ηλικίας
 κατέχευε σφοδρὰ ἔφεσις δόξης γνωστὸν μεθ' ὀπό-
 στου θάρρους ἐδάμασε τὸν Βουκέφλον, και γνω-
 στὴ ἐπίσης ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ πρὸς τοὺς παρο-
 τρύνοντας νάγωνισθῆ ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις. «Εἰ γε,
 εἶπε, βασιλεῖς ἐμελλον εἶσιν ἀνταγωνιστάς». Παρὰ
 Ῥωμαίοις συγγὰ ἦσαν τὰ παραδείγματα παιδι-
 ὶων πρόωρου διανοητικῆς ἀναπτύξεως· ἐνωρὶς δὲ
 λίαν τινὰ τούτων ἤπτοντο τῶν δημοσίων και πα-
 ρευρισκοντο ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς συγκλήτου.
 Ἐν τούτων ἐπιμύονας ἀντέστη εἰς τὰς παρακλή-
 σεας τῆς μητρὸς και ἀπέκρυψεν αὐτῇ τὰ ἐν τῇ
 συνεδριάσει γινόμενα. Οἱ Γράμμοι, εὐμοιρήσαντες
 ἐπιμελοῦς ἀνατροφῆς χάρις εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν
 Κορνηλίαν, ἐδείκνον παιδιόθεν ὁποῖοι θὰ ἐγίνον-
 το ἀνδρούμενοι. Δωδεκαέτης ὁ Αὐγουστος, και ὁ
 Τιθέριος ἐνεαέτης ἀπήγγειλαν ἐπιταφίους, οὗτος
 μὲν ἐπὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐκείνος δὲ ἐπὶ τῇ θείᾳ
 Ἰουλίᾳ. Ἀλλὰ και ἡ Ἑλλάς δὲν ἀμυρεῖ ὁμοίῳν
 παραδειγμάτων. Ἐν ηλικίᾳ δεκαεπτὰ ἐτῶν Εὐ-
 πολίς ὁ κωμικὸς εἶχε γράψῃ δεκαεπτὰ κωμωδί-
 ας. Πλείονα ἕως τοιαῦτα παιδιὰ ἀναφέρονται
 κατὰ τὴν δεκάτην ἔκτην και τὴν δεκάτην ἐβδό-
 μην ἑκατονταετηρίδα, διότι κατὰ τὰς ἐποχὰς
 ἐκείνας τὰ παιδιὰ ἐτόγγανον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ βα-
 σίμου και ἐγκυλίου ἀγωγῆς, προσφοροτάτης εἰς
 ταχέϊαν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων.
 Γάλλος τις, Baillot, εἰσέδω ἴδιον σύγγραμμα περὶ
 τῶν ἐξόχων παιδιῶν (Les enfants cèlèbres), ἐν
 ᾧ ἀπειριμῆται τοὺς σφοδρὸς ἐκείνους, ὅτινες ἐν νεα-
 ρῇ ηλικίᾳ ἐπὶ ἐδοξάσθησαν διὰ τὰς γνώσεις και
 τὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα, και ὧν κορυφαῖος θεωρεῖ-
 ται ὁ παροικιῶδης καταστάς Πικ ἐκ Μιρανδό-
 λας.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μεγάλα ὑπερβολαὶ εἰσεγώρη-
 σαν ἐν ταῖς διηγήσεσι περὶ τῶν θαυμασίων πηλο-
 νεκτημάτων τοῦ παιδὸς ἐκείνου. Τὴν ἐπιστήμην
 τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ ἔζη και τὴν τῶν καθ' ἡμῶς χρό-
 νων διαχωρίζει χάσμα μέγα, και τοῖς δὲ περὶ τὸ
 λέγειν δεινότητος ὁ Πικ ὁ ἐκ Μιρανδόλας, πενι-
 χρὸς τις θὰ ἐφαίνετο σήμερον κατὰ τὰς γνώσεις·
 ἀλλὰ δὲν εἶχεν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην,
 ὅση δὲ περιωρισμένη και ἂν ἦτο ἡ ἐγκυκλοπαι-
 δικὴ μάθησις κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκα-
 τονταετηρίδα, ὅπως δὴ ποτε ὁμολογουμένως σπου-
 δαιότατος πρέπει νὰ λογίζηται ὁ ἀτάχος αὐτῆς.
 Μετὰ ἕνα αἰῶνα ὁ Σκώτος Ἰάκωβος Crichton,
 ὃν ὁ Σκαλίηρος ἀπεκάλεε τεράστιον νοῦν, συνε-
 ζήτηε λατινιστῇ, ἑλληνιστῇ, ἑβραϊστῇ ἡ ἀραβιστῇ
 περὶ οὐδὲ ποτε ζητήματος, ἐν ηλικίᾳ ἐτῶν δε-
 καπέντε. Διέτριψεν ἐπιδεικνόμενος ἐν Παρισίοις,
 ἐν Βενετίᾳ, ἐν Ῥώμῃ και τέλος ἐν Παταύῳ, ἐνθα
 και ἐφοροῦθη ἕνεκα λόγων ζήλοτυπίας. Κατὰ τὴν

δεκάτην ὁμόδην ἑκατονταετηρίδα ὁ Βικέντιος Βι-
 βιάνη (Vincenzo Viviani) ἦτο κάλλιστος μαθη-
 ματικὸς δωδεκαέτης τὴν ηλικίαν, και ἔζησεν ἐπὶ
 μακρόν. Ἐτερον παιδίον, ὁ Ἑρρίκος Ἑίνεκεν,
 (Heineken), ἐκ τρωμαζῆς ηλικίας ἐναποῖε
 θάμβος εἰς τοὺς βλέποντας· διετέες βρέφει ὠμίλει
 τρεῖς γλώσσας, και ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἔμαθε νὰ
 γράφῃ· ἐξητάετο περὶ τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν
 γεγονότων, ἐξεφώνει λατινιστῇ συντόμως λόγους,
 και ἐθίλαξεν ἔτι! Ἀπαπισίετο πᾶσαν ἄλλην τρο-
 φὴν, ἀπέθανε δὲ ὅταν ἐπεράδῃσεν νὰ τὸ ἀπογα-
 λακτίσωσιν ἐν ηλικίᾳ πέντε ἐτῶν.

Καθόλου ἕως εἰπεῖν κατ' ἐξαιρέσει ἐνίητε τὰ
 τοιαῦτα παιδιὰ γίνονται σπουδαῖοι ἄνδρες, τὰ
 δὲ παραδείγματα ἀνδρῶν οἷοι ὁ Μόζερτ και ὁ
 Πασχάλ εἰσι σπανιώτατα, ἐν ᾧ τὸν ἀντίον συ-
 χνότερον ἀπαντῶνται ἔξοχοι μουσικὸι κατὰ τὴν
 παιδικὴν τῶν ηλικίαν ἐκδηλώσαντες ἀποστροφὴν
 τῆς μουσικῆς, ὡς ὁ Βεετχόβεν. Εἰσι προτερήματα
 τῶν παιδιῶν, ἀποθυμαζόμενα μὲν ὑπὸ τῶν γο-
 νέων, ἀλλὰ σπανίως διατηρούμενα μετὰ τὴν παι-
 δικὴν ηλικίαν· μακρὸς δὲ μακροτάτος θὰπέδειξεν
 ὁ κατὰλογος τῶν ἐπ' ὀλίγον διαλαμψάντων παι-
 δίων, ἅτινα ἀνδρωθέντα οὐδὲν ἔξοχον και γεν-
 ναῖον διεπράξαν.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰ προσηγμένα παραδείγματα
 πολλοὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δὲν ἐδείξαν ἐκ τῆς
 πρώτης παιδικῆς ηλικίας ὅτι ἐπέπρωτο νὰ ὑπε-
 ρακοντίσωσι τοὺς ὁμίλικας αὐτῶν. Οἱ ἄριστοι
 τῶν ποιητῶν παρεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν διδασκά-
 λων των, περ' ὧν ἤκουσαν πολλάκις· οὐδὲν ἀ-
 γαθὸν προσδοκᾶται παρὰ σοῦ· οἱ γονεῖς σου εἶνε
 ἄξιοι οἴκατος». Τῷ 1724 ἐστάλη ὁ ἀθάνατος Λιν-
 ναῖος εἰς τὴν ἐν Βεζίῳ γυμνάσιον· δύο ἔτη ὕστε-
 ρον ἐλλθὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ ἵνα μάθῃ παρὰ τῶν δι-
 δασκάλων αἴσια και ποητὰ περὶ τοῦ υἱοῦ του,
 ἔμεινε ἐμβρόντητος, ἀκούσας, ὅτι ὁ Λινναῖος ἦτο
 οὐδενὸς ἄξιος, συμφοροτέρου δὲ θὰ ἦτο νὰ κα-
 τάλιπῃ τὰ γράμματα και γίνῃ τέκτων ἢ ὑπο-
 δηματοποιός. Παρὰ πάντα τὴν ζήλῳν του ὁ νεα-
 ρὸς μαθητῆς δὲν κατάρπισσε νὰ ἀξιολῆ τῆς εὐ-
 φημίας τῶν διδασκόντων. Τῷ 1727 ἀποχωρῶν
 τοῦ γυμνασίου ἵνα φοιτήσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν
 ἔλαβε παρὰ τοῦ διευθυντοῦ Κερὰ τὸδε τὸ ἀπο-
 φοιτητήριον. «Οἱ νεοὶ ἐν ταῖς σχολαῖς ὁμοιάζουσι
 πρὸς τὰ δένδρα ἐν τοῖς βρατανικοῖς κήποις, ἐνθα
 ἐνικ τούτων, καιπερ τυγχάνοντα ἐξαιρέτου ἐπι-
 μελείας και θεραπειᾶς, οὐδαμῶς τιθασσεύονται,
 μένουσι δὲ ἄγροια, ἢ και ἀποβαίνουσι ἀγριώτερα.
 Ἀλλ' ἐὰν μὴ πάντοτε, συμβαίνει ἕως ἐνίστε νὰ
 μεταφυτευθῶσιν εἰς ἕτερον τόπον, νὰ ἡμερωθῶσι,
 νὰ κομίσωσι και νὰ ἀπενέγκωσιν ἄξιους λόγου
 καρπούς. Πρὸς τοῦτον και μόνον τὸν σκοπὸν με-
 τατίθεται ὁ νεαρὸς Λινναῖος ὑπὸ τοῦ γυμνασίου
 εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἐν ἑτέρῳ κλι-
 ματι θὰ ἡμερωθῇ και καρποφορήσῃ». Ἐν τούτοις
 ὁ Λινναῖος κατέστη διάσημος ἄνθρ, περὶ οὗ ἔγρα-

ψεν ὕστερον ὁ Γοίθιος «πλὴν τοῦ Σαϊκσπῆρου και
 τοῦ Σπινόζα, οὐδεὶς ἕτερος τῶν θνητῶν ἐπέδρα-
 σεν ἐπὶ τὴν διάνοιάν μου αἰσιώτερον ἢ ὁ Λιν-
 ναῖος».

ΜΟΡΜΟΝΩΝ ΕΘΙΜΑ

Πρὸ μικροῦ ἐξεδόθη ἐν Λονδίῳ αὐτοβιογραφία
 κυρίας τινὸς Stenhouse, ἥτις διεβίωσεν ἐπὶ μα-
 κρὰ ἔτη παρὰ τοῖς Μορμόνοις μετὰ τοῦ συζύγου
 αὐτῆς, κατέχοντος ἐπίσημον ἐν αὐτοῖς θέσιν. Ἐν
 τῇ αὐτοβιογραφίᾳ ταύτῃ ἡ εἰρημένη κυρία Sten-
 house διηγείται πρὸς πολλοὺς ἄλλους περὶ τῶν
 παρὰ Μορμόνοις ἰσχυρότων ἐθίμων και τὰ περι-
 εργα ταῦτα. Ἡ κυρία Stenhouse εἶχε γεννηθῆ ἐκ
 Ἀγγλίας και ἀνατραφῆ ἵνα γείνη παιδαγωγός, ὡς
 τοιαύτη δὲ και διέμεινε ἐπὶ μακρὸν ἐν Γαλλίᾳ
 παρὰ τινὶ οἰκογενείᾳ. Ἐπανελθούσα ποτὲ κατὰ
 τὰς ἐορτάς εἰς τὴν οἰκογένειάν της, ἐνόησεν ἐκ-
 πλάκτος, ὅτι οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠσπάσθησαν τὴν
 μορμονικὴν Ὀρησκείαν, εἰς ἣν μετ' οὐ πολὺ προσ-
 ηλυτίσθη και αὐτῇ, κατηχηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μορ-
 μόνου ἱερέως Stenhouse, ὃν κατόπιν και ἐνομι-
 φεύθη. Ὀλίγον μετὰ τὸν γάμον ὁ σύζυγος αὐτῆς
 ἀπεστάλη ἐπὶ σκοπῷ προσηλυτισμοῦ εἰς Ἰταλί-
 αν, ἀλλ' ἡ ἀποστολὴ αὐτῇ ἀπέτυχε και ὁλο-
 κληρίαν, διότι οὐδεὶς Ἰταλὸς εἰδείχθη πρόθυμος
 νὰ ἀσπασθῇ τὸ νέον Ὀρησκεῦμα. Μετὰ φοβερὸν
 και πλήρη κινδύνων πλοῦν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ
 ὠκεανοῦ ἐπὶ μορμονικοῦ πλοίου, και ὃν ὑπέστη-
 σαν τὰ πάθεινα αὐτῆς, ὁ σύζυγος και τὰ τέ-
 κνα της, κατέπλευσαν τέλος εἰς Νέαν Ὑόρκην.
 Ἡ κυρία Stenhouse ἦτο λίαν βαρύθυμος, ἀλλ' οὕτε
 νὰ ἐκφράσῃ τὴν κατὰθλίβουσαν αὐτὴν δυσθυμίαν
 ἠδύνατο, διότι, κατὰ τὰ παρὰ Μορμόνοις ἰσχύον-
 τα, αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται εἰς τὰς γυναῖκας νὰ
 ἔχωσιν ἰδίαις ἰδέαις και αἰσθήματι, και ἐν γένει
 νὰ φρονώσιν ἄλλα παρ' ὅσα ὁ ἀνθρ διδάσκει αὐ-
 τὰς. Μετὰ μακροτάτην και κοπιωδεστάτην ὁδοι-
 πορίαν δι' εὐρυτάτης πεδιάδος, ἣν διήνυσαν ἔλ-
 λοτε μὲν πεζοί, ἄλλοτε δ' ἐφ' ἀμάξιας, ἐφίλασε
 τέλος ἡ οἰκογένεια εἰς τὸ μορμονικὸν ἔδαφος, τα-
 χέως δ' ἐπέσθη ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ κατοικία οὐδα-
 μῶς ἦτο ὅσον ἐφρατίζοντο εὐχάριτος. Μετὰ πολ-
 λοῦ κόπου ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι στενωχῶρον τι
 και ἀφιλόξενον οἶκημα, πᾶντελής δ' ὑπῆρχεν ἑλ-
 κειψίς και τῶν κοινοτέρων πραγμάτων, ἕτινα κα-
 οιστώσιν ἄνετον τὸν βίον, ἡ δὲ κυρία Stenhouse
 βεβαίως ἔτι εἶνε ἐντελῶς πεπεισμένη ὅτι πολλὰ
 τῶν γυναικῶν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς ἄνδρας αὐ-
 τῶν νὰ λάβωσι και ἄλλας γυναῖκας, ὅπως βοη-
 θῶνται ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ οἰκιακά των καθήκοντα.
 Ἐν ἀρχῇ ἡ οἰκογένεια Stenhouse εὐρέθη ἐν ἀπο-
 ρίᾳ τίνι τρόπῳ νὰ πορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὅπως
 δὲ συντελέσῃ εἰς τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας
 και ἡ κυρία Stenhouse κατήρτισε κατὰστάμα τι,
 ἐν ᾧ ἐπόλεις εἶδη τοῦ καλλωπισμοῦ, οὕτω δὲ ἡλ-
 θεν εἰς στενήν συνάφειαν πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν

Μορμόνων, πολλῶν τῶν ὁποίων εἴλωσε μετὰ μι-
 κρὸν τὴν ἐμπιστοσύνην. Ἐπὶ πέντε ἔτη ὁ Sten-
 house ἀντέστη εἰς πάσας τὰς γενομένας αὐτῷ
 πικραστάσεις νὰ λάβῃ και δευτέραν γυναῖκα, και
 τοι παρὰ τῶν ἱερομένων μάλιστα τῆς αἰρέσεως
 ταύτης ἀπαιτεῖται, ὅπως ἔχωσι τρεῖς τοῦλάχισ-
 στον γυναῖκας, διότι πᾶσα ἐκ τούτων παρεύ-
 θαις θεωρεῖται ὡς ἀπόδουσα ὅλως εἰς τὰς ἐν-
 τολάς τῆς Ὀρησκείας. Τέλος ἕως ἐνέδωκεν, ἐν-
 νοήσας ὅτι καθῆκον αὐτοῦ ἦτο νὰ συμμορφωθῇ
 πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας, και αὐτῇ δὲ ἡ σύ-
 ζυγός του, ὅσον ὀδυνηρὰ και ἂν ἦτο ἡ ἀπόφασις
 αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς της, κατεπέσθη νὰ συναινέσῃ
 ὅπως ὁ σύζυγός της ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα
 τοῦ Ἀβραάμ και τῶν ἄλλων τῆς παλαιᾶς Γρα-
 φῆς ἡρώων, οὗς οἱ Μορμόνοι ὡς πρότυπα τελειό-
 τητος προθυμοῦνται ἐν πᾶσι νὰ μιμοῦνται. Οἱ
 Μορμόνοι ἀναφέρουσι κατὰ προτίμησιν ἐκεῖνα τῆς
 Γραφῆς τὰ χωρία, ἐν οἷς ὁ Κύριος διατάσσει τοὺς
 ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ νὰ λαμβάνωσι πολλὰς γυναῖκας
 ὅπως πληθύνεται τὸ γένος τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν πάσῃ
 δὲ περιστάσει ἔχωσι διὰ στόματος τὴν διαγω-
 γὴν τῆς Σάρρας ἀπέναντι τῆς Ἀγαρ και τοῦ Ἀ-
 βραάμ. Ἐχουσι δὲ πάντοτε πρὸς τοὺς ἀλλοθρή-
 σκους, οὗς ἀποκαλοῦσιν αἰρετικούς, πρόχειρον δι-
 καιολόγησιν τῆς πολυγαμίας, ὅτι τοὺς κατόπιν
 γάμων συνάπτουσι μόνον τῇ συναινέσει τῆς πρώ-
 τῆς γυναικὸς. Περὶ τούτου ἡ κυρία Stenhouse
 γράφει τὰ ἑξῆς· «Εἶνε καθαρὰ ἀνοησία τὸ νὰ
 ἰσχυρίζεται τις ὅτι δύναται ἡ γυνὴ νὰ ἀρνηθῇ
 τὴν συναινέσιν της, και ἐμπαιγμὸς ἐκ μέρους τῶν
 ἀνδρῶν, ὅταν ζητῶσι τὴν συναινέσειν ταύτην· διότι
 γνωρίζουσι καλῶς ὅτι οὐδέποτε θὰ τολμήσῃ γυνὴ
 τις νὰ ἀντιστῇ εἰς τοιαύτην αὐτῶν αἴτησιν. Πάν-
 τες ἐνοοοῦσι κάλλιστα ὅτι ἡ αἴτησις τῆς συναι-
 νέσεως εἶνε καθαρὰ χλεύη. Οὐδεὶς γάμος συνά-
 πτεται ἄνευ ἐπινεύσεως τοῦ προφήτου, ἀπαξ δὲ
 ταύτης ἀπαγγελλομένης, ἡ ἀρνησις τῆς πρώτης
 γυναικὸς, τῶν γονέων ἢ και αὐτῆς τῆς νεάνιδος,
 ἣν ζητεῖ νὰ νυμφωθῇ ὁ ἀνθρ, οὐδεμίαν ἔχει ἰσχύν».
 Ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἱ ἔχοντες τὰ μέσα συντηροῦσι
 τὰς γυναῖκας αὐτῶν εἰς διαφόρους οἰκίας, τού-
 του δ' ἕνεκα δὲν ἔχουσι μόνον οἰκογενειακὴν
 ἐστίαν, ἀλλὰ μόνον οἰκήματα διανοκτερεύσεως·
 ἄλλοι διατηροῦσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν ὑπὸ μίαν
 και τὴν αὐτὴν στέγην, και ἄλλοι δικαιοῦσι τὴν
 οἰκίαν χάριν τῶν γυναικῶν εἰς χωρίσματα. Ἐκ
 γυνῆ τις γηράση και γνωρίζη καλῶς τὰ τῆς οἰκο-
 νομίας τοῦ οἴκου, τοιαῦτα δ' εἰσι μάλιστα αἱ
 εἰς τὰς ἐξοχὰς κατοικοῦσαι, δύναται κάλλιστα
 νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν οἴκου τινὸς, ἢ, ἐὰν
 ὑπάρχωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ και παιδιὰ ἀνεπτυγμένα,
 νὰ ἐπιστατήσῃ ἀξιόλογα εἰς τὴν καλλιέργειαν
 κτήματός τινος. Τότε δὲ προμηθεύει εἰς τὰς νεο-
 τέρας, τὰς εἰς τὰς πόλεις ζώσας γυναῖκας, βού-
 τυρον, τυρὸν, λαχανικὰ κτλ. Οὕτε δὲ τὰ δια-
 ζύγια εἶνε δύσκολα παρὰ τοῖς Μορμόνοις· ἀντί

ὄριστη πληρωμῆς δέκα δολλαρίων δύναται τις νὰ ἐπιτύχη τὴν συναίνεσιν τοῦ Προφῆτου εἰς διαζύγιον. *Κ

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

Ὅτε ὁ Λέον Γοζλιαν ἦτο πρόεδρος τῆς «Ἐταιρίας τῶν Λογίων», δάκρυς τῶ ἐγένετο ἀντιρρήσις τις, εἶδεν τὴν παραίτησιν του· ἀλλ' οἱ συναδελφοὶ του, οἵτινες τὸν ἠγάπων σφόδρα, κατήρθον μετ' ὀλίγον καὶ τὸν ἐπεισαν ν' ἀποσύρῃ τὴν παραίτησιν του.

Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν ἐξῆς ἀστειρῆδον —ἔκαιρον ἴσως καὶ ἄτοπον—κατὰ τὴν κηδείαν του.

— Δὲν ἀπέθανεν, εἶπέ τις· ἔδωκε τὴν παραίτησιν του ἀπὸ τῆς ζωῆς.

— Ἄλλοίμονον! ὑπέλαβεν εἰς τῶν παρεστῶτων, εἶνε ἡ μόνη παραίτησις, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ δυνήθῃ ποτε ν' ἀποσύρῃ.

* *

Εἰς γεῦμα, ὅπου ἐπερίμεναν δύο προσκεκλημένους βραδύονκτας, ὁ οἰκοδεσπότης ἠρώτησέ τινα τῶν προσκεκλημένων, οἵτινες ἦσαν παρόντες, εἰδὼν δὲν ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν.

— Αὐτῆς τῆς ιδέας εἶμαι καὶ ἐγὼ, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, καὶ ὅσον τρώγοντες μὲν θὰ τοὺς περιμείνωμεν, περιμένοντες ὅμως αὐτοὺς δὲν θὰ φάγωμεν.

* *

Κατέκρινον πατέρα τινὰ ὅτι νυμφεῖται τὸν υἱὸν του παραπολὺ νέον ἀκόμη.

— Περικλέεστε, τοῦ ἔλεγον, νὰ γείνη ὀλίγον φρονιμώτερος.

— Ἄ, μάλιστα! καὶ πιστεύετε ὅτι θὰ θελήσῃ τότε;

ΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ὁ βίος εἶνε καρβάνιον διαρχόμενον τὴν ἔρημον τῆς Σαχάρας. Ἐνικροῦ ἀπαντᾷ καὶ δάσεις, ἀλλ' εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν εἶνε πεπροσμένον νὰ ἐγκαταμείνῃς.

* * * Ὁ εὐεργέτης εἶνε τύραννος ἔχων ἐξουσίαν ἱερᾶν καὶ ἀπαραβίαστον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

«Ὁ Βυλοξ, ὁ πολὺς τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων» διευθυντῆς, ἦτο, ὡς γνωστὸν, ἀδυσώπητος καὶ ἀκαμπτος, προκαμιμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς παρουσιαζομένης εἰς αὐτὸν ἕλης διὰ τὸ περιοδικόν του, καὶ πολλὰκις κατέκρινον αὐτὸν ἐπὶ ἁλλοίψει κρίσεως, ἐνῶ πράγματι εἶχεν ἐπιδείξει ἀξιοδράκειαν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν συγγραφεὺς τις, ἕνεκα σφοδρᾶς πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ μεγάλου περιοδικοῦ διενέξεως, ἀπεχωρίσθη αὐτοῦ

πλήρης ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως, καὶ μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς ἐντάμιον διαστήματι τινὸς ἐκδότη του. «Δὲν ἴδων αὐτὸν, ὡς ἐξ ἐφ' ἑσθίου ἀρχίζει· «Διατί δὲν ἀποφασίζεις νὰ ἰδῆς ἐν περιοδικόν, νὰ ἀνταγωνισθῆς μετ' ἐμὴν «Ἐπιθεωρήσιν τῶν Δύο Κόσμων;» Συγγραφεὺς ἔχεις ὕψους θέλησιν νὰ σοῦ γράφουν· μυθιστοριογράφους, ἱστορικοὺς, ποιητὰς, φιλοσόφους, περιηγητὰς, οἰκονομολόγους, λεγεῖν ὅτι εὐκαταφρόνητον διὰ νὰ συνάψῃς τὴν μάχην μετ' ὁ Βυλοξ καὶ τὸν νικῆσῃς». Ὁ ἐκδότης ἤκουσε τὸν πρὸς αὐτὸν ὁμιλοῦντα, ὅστις ἐξηκολούθησε λέγων· «Ἡ μόνη δυσκολία εἶνε νὰ εἴρῃς ἕνα ἱκανὸν διευθυντὴν· πρὸς νὰ ἀνακαλύψῃς κανένα ἀνθρώπου, ὅστις νὰ ἀφοσιώσῃ ὁλοψύχως εἰς τὸ περιοδικόν, νὰ εἰμπορῇ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς παρακλήσεις οἰουδ' ἦποτε, νὰ μὴ λαμβάνῃ πωσὸς ὑπ' ὄψιν τὰς προσωπικὰς φιλοδοξίας, καὶ συνάμα νὰ ἔχη ἀρκεῖσαν νοημοσύνην ὅπως προκαλῇ τὰς ἐργασίας, ὑποδεικνύῃ τὰ ἄξια νὰ δημοσιευθῶσιν, ἐπικηρῆσθ' τὰ ἐσφαλμένα, ὅστις ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ εἶνε ἡ ψυχὴ καὶ ἡ δύναμις τοῦ περιοδικοῦ».—Ὁ συγγραφεὺς εἶχεν ὁμιλήσει μετὰ εὐλαβείας καὶ θερμότητος. Ἄλλ' ὁ ἐκδότης, ἄνθρωπος πνευματώδης, ἤγγισεν νὰ γελᾷ καὶ ἀπεκρίθη· «Ἐνα μόνον ἀνθρώπου γνωρίζω, ὅστις ἔχει ὅλ' αὐτὰ τὰ προτερήματα· καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ Βυλοξ». Οὕτω τὸ σχέδιον ἔμεινεν ἕως ἐκεῖ, τὸ ἢ περιοδικόν, τὸ μέλλον νὰ διαγωνισθῇ πρὸς τὴν «Ἐπιθεωρήσιν τῶν Δύο Κόσμων», ἐνάρη πρὶν ἀκόμη εἶδῃ τὸ φῶς.

«Ἐν Λονδίνο ὑπάρχει ἑταιρεία κυριῶν ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ἣτις ἀποστέλλει ἄνθη εἰς ὅλα τὰ νοσοκομεῖα τῆς μεγαλοπόλεως. Ἐπενεργοῦσα δὲ σωτηρίας τὰ ἄνθη ταῦτα εἰς τοὺς πάσχοντα, διότι ἡ ὕα τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν πικρῶν φάλλων τῶν διασκεδάζει τοὺλάχιστον ἐπὶ τινος σιγῆς μᾶς τὰς οὐδύνας των.

«Ἀμαξήλατης ὁδηγῶν Γάστριον ἐληλίδου διὰ τῶν τροχῶν ἕνα διαβάτην, ὅστις ἀνεχάτισσε τοὺς ἵππους καὶ ἐμαστίγωσε τὴν ἀμαξήλατον.— «Κάμετε γρήγορα, ἐφώναξεν ὁ Γάστριον, ἐξυγαγὼν τὴν κεφαλὴν του ἐκ τῆς θυρίδος, ἔχω τὸ ἔχημα μετ' ἐμὴν». Εἰς Ἀναμυστινῆ

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Πολλὰκις ἀπὸ διαφόρους αἰτίαι, μάλιστα δὲ ἀπὸ μακρὰν ἀγρυπνίαν, ἐπέρχεται ἐρεθισμὸς καὶ κάματος τῶν ὀφθαλμῶν.

Τὴν πάθησιν ταύτην δύναται τις νὰ θεραπεύσῃ εὐκόλως, νίπτων δις ἢ τρίς τῆς ἡμέρας τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ γλαυκοῦ, μὴ περιέχοντος σακχαρίν. Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἀπλοῦ τούτου μέσου ὁ πόνος καταπαύει, ἡ ἐξοιδίωσις τῶν βλεφάρων διαλύεται, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἀνακτᾷ τὴν πρῶτον του ζωηρότητα καὶ λάμψιν.